

Ulkomaisten investointien, yritysten ja osaajien houkuttelu

2018

arviointipäällikkö Minna Tiili

Sisällys

1. Arvioinnin taustatiedot	4
1.1. Arvioinnin tavoite ja laajuus	4
1.2. Arvioinnin kohde ja taustatiedot	4
1.3. Arviointikysymykset ja -kriteerit	4
1.4. Arvioinnin aineistot ja menetelmät	5
1.5. Käytetyt lyhenteet ja käsitteitä	6
2. Havainnot	7
2.1. Ovatko strategiakauden 2013–2016 toimenpiteet toteutuneet?	7
2.1.1. Elinkeinoyhteistyössä Aasiaan kaupunki priorisoi Kiinaa	8
2.1.2. Aasiasta tulevat investoinnit kasvussa	12
2.1.3. International House Helsinki -palvelu valmisteltiin	13
2.1.4. Vieraskielisille on tarjolla erityisesti neuvontapalveluita	15
2.2. Onko uuden kaupunkistrategian toimenpiteiden toteutus alkanut?	17
2.2.1. Maria 01 laajenee Campus Mariaksi	18
2.2.2. Meilahden kampusta kehitetään	19
2.2.3. International House Helsinki sujuvoittaa asettautumista	22
2.2.4. Työperäisen maahanmuuton hankkeita on käynnissä	25
2.2.5. Markkinointi uudistui 2018	27
2.2.6. Englanninkielisen koulutuksen ja kasvatuksen paikat kaksinkertaistuvat	30
2.3. Helsingin houkuttelevuus tilastojen näkökulmasta	36
2.3.1. Investointien houkuttelussa on onnistuttu	36
2.3.2. Yritysten määrä on tasaisesti kasvanut	41
2.3.3. Osaajista on pulaa	43
2.4. Houkuttelevuuden esteitä ja kaupungin keinovalikoima	47
2.4.1. Investoinneissa tunnettuus on tärkeää	47
2.4.2. Yritysten näkökulmasta Helsinki ja Suomi ovat pieniä	49
2.4.3. Osaajien sijoittumisessa on monia esteitä	51
3. Johtopäätökset	56
4. Toimenpide-esitys ja lisätiedot	58
Lähteet	59

Liitteet..... 61

1. ARVIOINNIN TAUSTATIEDOT

1.1. Arvioinnin tavoite ja laajuus

Arviointi käsittelee sitä, millaisia toimenpiteitä Helsingin kaupunki ja sen osakkuusyhtiö Helsinki Business Hub ovat tehneet tai ovat kuluvalle strategiakaudella tekevässä ulkomaisten investointien, yritysten ja osaajien houkuttelemiseksi. Arvioinnissa esitetään myös tilastotietoja siitä, miten hyvin tässä on onnistuttu.

1.2. Arvioinnin kohde ja taustatiedot

Helsingin kaupunkistrategia 2017–2021 painottaa kansainvälistymistä. Tämä näkyy muun muassa kansainvälisten osaajien houkuttelussa. Jo edellisellä strategiakaudella 2013–2017 tavoiteltiin ulkomaisten osaajien sujuvampaa asettautumista Helsinkiin. Edellisellä strategiakaudella tavoitteena oli investointien houkuttelu erityisesti Aasiasta. Tällä valtuustokaudella jatketaan Maria 01 -kasvuyrityskampanin kehittämistä ja pyritään kasvattamaan Meilahden kampanin vetovoimaa kansainvälisesti merkittävänä terveysalan innovaatio- ja liiketoimintaympäristönä. Strategiakauden tavoitteena on myös kasvattaa työperäistä maahanmuuttoa.

Arviointi käsittelee sekä edellisen strategiakauden toimenpiteitä että käynnissä olevia toimenpiteitä. Seuraavassa luvussa on kuvattu tarkemmin ne toimenpiteet, joihin arviointi kohdistuu.

1.3. Arviointikysymykset ja -kriteerit

Arvioinnin pääkysymys on, miten hyvin Helsinki on onnistunut ulkomaisten investointien, yritysten ja osaajien houkuttelussa.

Osakysymykset ovat:

1. Onko kaupunki toteuttanut strategioidensa mukaisia toimenpiteitä investointien, yritysten ja osaajien houkuttelemiseksi?
2. Miten hyvin Helsinki on onnistunut ulkomaisten investointien houkuttelussa?
3. Miten hyvin Helsinki on onnistunut ulkomaisten yritysten houkuttelussa?
4. Miten hyvin Helsinki on onnistunut ulkomaisten osaajien houkuttelussa?

Lisäksi selvitetään, mitä esteitä ulkomaisten investointien, yritysten ja osaajien sijoittumisessa Helsinkiin on, ja miten kaupunki voisi vaikuttaa esteiden poistamiseen.

Osakysymyksen 1. tarkastelun kohteena olevat toimenpiteet ovat: Strategiaohjelmasta 2013–2016

ARVIOINTIMUISTIO 21.2.2019

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2018 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

- Elinkeinoyhteistyötä edistetään Aasian suuntaan ja Helsinkiin houkutellaan lisää investointeja Aasiasta.¹
- Edistetään yhdessä yliopistojen, korkeakoulujen ja elinkeinoelämän kanssa kansainvälisten korkeakouluopiskelijoiden asettautumista Helsinkiin sekä heidän mahdollisuuksiaan työllistyä erityisesti yrityksiin.
- Osallistutaan työelämäyhteyksien avaamiseen Suomessa olevia osaajien ja kansainvälistä osaamista tarvitsevien yritysten yhteistyöhankkeissa.
- Kehitetään ulkomaalaisille työntekijöille ja heidän perheilleen suunnattuja asettautumispalveluja käyttäjälähtöisesti.

Markkinointistrategiasta 2016–2020

- Kansainvälisille osaajille tulee rakentaa ja konseptoida entistä parempia palveluita, jotka tukevat ja nopeuttavat työllistymistä ja integroitumista Helsinkiin. Osaajien houkuttelu vaatii räätälöityä markkinoinnin konseptointia.

Kaupunkistrategiasta 2017–2021

- Jatketaan Maria 01 -alueen kehittämistä Pohjois-Euroopan suurimmaksi kasvuyrityskampukseksi.
- Vahvistetaan Meilahden kampuksen asemaa kansainvälisesti merkittävänä terveysalan innovaatio- ja liiketoimintaympäristönä.
- Työperäistä maahanmuuttoa ja sen osuutta kokonaismaahanmuutossa pyritään kasvattamaan.
- Englanninkielisen koulutuksen ja varhaiskasvatuksen paikkamäärä kaksinkertaistetaan.

Osakysymyksen 1 kriteerinä on edellisen strategiakauden toimenpiteiden toteutuminen ja kuluvan strategiakauden toimenpiteiden toteuttamisen aloittaminen.

Osakysymyksiin 2–4 vastataan tilastojen ja mittausten perusteella. Osakysymyksessä 2 tarkastellaan investointien kehitystä ja Helsingin sijoittumista kansainvälisissä vertailuissa. Osakysymykseen 3 vastaaminen perustuu ulkomaisten yritysten määrän kehitykseen. Osakysymyksessä 4 tarkastellaan ulkomaisten työntekijöiden määrän kehitystä.

1.4. Arvioinnin aineistot ja menetelmät

Osakysymyksen 1 ja esteisiin liittyvän lisäkysymyksen osalta aineiston muodostivat kirjallinen materiaali ja tapaamiset elinkeino-osastolla ja Helsinki Business Hubissa.²

¹ Strategiaohjelmassa sanamuoto oli "lisää matkailijoita ja investointeja". Matkailun kehitystä arvioitiin vuoden 2016 arviointikertomuksessa.

² Tapaamiset järjestettiin sen jälkeen, kun elinkeino-osaston johto ja Helsinki Business Hubin johtoryhmä olivat tutustuneet arviointimuistioluonnokseen.

ARVIOINTIMUISTIO 21.2.2019

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2018 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Osakysymyksiin 2–4 vastaamiseksi käytettiin tilastoja ja Helsingin sijoitusta kuvaavia mittauksia. Pääosa arvioinnissa käytetyistä tiedoista saatiin tekemällä toimenpiteisiin liittyvä kirjallinen tiedustelu kaupunginkanslian elinkeino-osastolle sekä tarkastuslautakunnan 1. toimikunnan kaupunginkansliaan kohdistuneella arviointikäynnillä, jota varten elinkeino-osasto kokosi tieto- ja tilastopakettin. Elinkeino-osaston asiantuntijoiden lisäksi tietoja ja tilastoja kokosivat kaupungin osakkuusyhtiön Helsinki Business Hubin (HBH) asiantuntijat.

Kaupunginkanslian elinkeino-osaston kokoamiin kirjalliseen aineistoon ovat antaneet vastauksia sekä elinkeino-osaston omat asiantuntijat sen eri yksiköistä että asiantuntijat kaupungin tytäryhtiöstä Helsinki Marketing Oy:stä että osakkuusyhtiöstä Helsinki Business Hub.

Helsinki Business Hub Ltd Oy on pääkaupunkiseudun neljän kaupungin ja Uudenmaan liiton omistama yhtiö, jonka toimialana on yhtiöjärjestyksen mukaan ”ulkomaisten investointien hakeminen Helsingin seudulle, kasvuhakuisten yritysten liiketoiminnan ja kansainvälistymisen vauhdittaminen sekä muu elinkeino- ja innovaatiotoiminnan kehittäminen seudulla.” Yhtiön tarkoituksena on myös kehittää Helsingin seutua kansainvälisesti kiinnostavana ja houkuttelevana liiketoiminta- ja innovaatioympäristönä. Yhtiön uusi nimi HBH otettiin käyttöön lokakuussa 2015. Sitä ennen yhtiö tunnettiin nimellä Greater Helsinki Promotion Ltd Oy. Helsingin kaupungin omistusosuus yhtiöstä on 45 prosenttia.

Helsinki Marketing Oy Ltd on kaupungin sataprosenttisesti omistama tytäryhtiö, jonka toimialana on yhtiöjärjestyksen mukaan ”osana Helsingin kaupunkikonsernia Helsingin ja Helsingin seudun kansainvälisen tunnettuuden ja vetovoiman pitkäjänteinen vahvistaminen, kaupunkimarkkinoinnin vaikuttavuuden kehittäminen, markkinointi-, viestintä- ja neuvontapalvelujen tuottaminen, markkinointiyhteistyön ja palvelujen kehittäminen, erilaisten tapahtumien ja tilaisuuksien tuottaminen ja järjestäminen sekä kumppanuuksien hankinta ja hoito. Lisäksi yhtiö harjoittaa matkailuneuvontaa ja siihen liittyvää myynti- ja välitystoimintaa.” Vuonna 2018 yhtiö siirtyi käyttämään englanninkielistä nimeä. Aiemmin se tunnettiin nimellä Helsingin Markkinointi Oy, ja ennen vuotta 2014 Helsingin Matkailu Oy:nä.

1.5. Käytetyt lyhenteet ja käsitteitä

ekosysteemi: alun perin luonnontieteellinen termi. Tässä muistiossa ekosysteemi tarkoittaa lähinnä kumppanuusverkostoa. Itewikin mukaan ekosysteemissä kunkin yrityksen menestyminen on riippuvainen muiden yritysten ja niiden muodostaman koko ekosysteemin menestyksestä. Tällöin yritykset ovat riippuvaisia toisten yritysten menestymisestä, vaikka ne eivät olekaan välttämättä liikesuhteessa keskenään.³ Ekosysteemityyppejä on useita erilaisia. Luvussa 2.2.2 käsiteltävä Health Capital

³ <https://www.itewiki.fi/opas/ekosysteemit/> Luettu 6.2.2019.

ARVIOINTIMUISTIO 21.2.2019

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2018 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Helsinki sopii innovaatioekosysteemin määritelmään: ”Innovaatioekosysteemi keskittyy uuden tiedon ja keksintöjen luomiseen. Näihin verkostoihin kuuluu yleensä yliopistoja, tutkimuslaitoksia sekä yrityksiä.” Startup-ekosysteemit syntyvät innovatiivisten yritysten, yrittäjien ja sijoittajien yhteisöistä.⁴ Esimerkiksi Maria 01 on startup-ekosysteemi. Kasvuekosysteemi syntyy, kun tietynlaiseen liiketoimintaan erikoistunut verkosto lähtee nopeaan kasvuun (esim. pelialan ekosysteemi Suomessa). Liiketoimintaekosysteemeistä puhuttaessa tarkoitetaan jo vakiintuneen liiketoiminnan verkostoa, jota hallitsee jokin suuryritys (esim. Apple).⁵

HBH: Helsinki Business Hub (edellä kuvattu Helsingin kaupungin osakkuusyhtiö)

HCH: Health Capital Helsinki. Luvussa 2.2.2 kuvattava hanke, joka liittyy Meilahden kampuksen kehittämiseen kansainvälisesti merkittäväksi terveysalan innovaatio- ja liiketoimintaympäristöksi.

IHH: International House Helsinki. Vuonna 2017 käynnistynyt palvelu, joka tarjoaa valtaosan kansainvälisten osaajien tarvitsemista alkuvaiheen neuvonta- ja viranomaispalveluista (luku 2.2.3)

konsepti: toiminta-ajatus/toimintaperiaate

Maria 01: Kasvuyrityskampus entisen Marian sairaalan tiloissa. Kaupunki omistaa StartupMaria Oy:stä 34 prosenttia. (luku 2.2.1)

NewCo: Helsingin kaupunginkanslian elinkeino-osaston ”uudet yritykset” -yksikkö ja brändi, jonka alla kaupunki tarjoaa yritysneuvontapalvelu ja startup-palveluja.

2. HAVAINNOT

2.1. Ovatko strategiakauden 2013–2016 toimenpiteet toteutuneet?

Tässä luvussa tarkastellaan taulukossa 1 kuvattujen, kaupungin strategiaohjelmaan 2013–2016 sisältyneiden toimenpiteiden toteutumista. Strategiaohjelman 2013–2016 toteuttamista jatkettiin syksyyn 2017 saakka. Kaupunginvaltuusto hyväksyi 27.9.2017 uuden kaupunkistrategian vuosille 2017–2021. Tässä luvussa käsitellään toimenpiteitä vuodesta 2013 kesään 2017.

⁴ <https://www.sitra.fi/artikkelit/unohtakaa-yksin-yrittaminen-uusi-kasvu-syntyy-ekosysteemeissa/>
6.2.2019.

Luettu

⁵ <https://www.sitra.fi/artikkelit/unohtakaa-yksin-yrittaminen-uusi-kasvu-syntyy-ekosysteemeissa/>
6.2.2019.

Luettu

ARVIOINTIMUISTIO 21.2.2019

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2018 (JulkL 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Yhteenvetona voidaan todeta, että kaikkia strategiaohjelman toimenpiteitä on edistetty (taulukko 1). Elinkeinoyhteistyön Aasian suuntaan on panostettu etenkin Kiinaan. Investointeja on onnistuttu houkuttelemaan Aasiasta aikaisempaa enemmän. Viidestä toimenpiteestä kolme (3–5) liittyi International House Helsinki -konseptin (IHH) luomiseen. Strategiakausi 2013–2016 käytettiin konseptin valmisteluun ja IHH aloitti toimintansa vasta seuraavalla valtuustokaudella joulukuussa 2017. Sitä ennen näitä toimenpiteitä toteutettiin erityisesti hankkeiden avulla.

Taulukko 1 Arvio strategiaohjelman 2013–2016 toimenpiteiden toteutumisesta

Strategiaohjelman 2013-2016 toimenpiteet	Arvio toteutumisesta
1. Elinkeinoyhteistyötä edistetään Aasian suuntaan.	On edistetty, kanslian toimesta erityisesti Kiinaan, HBH:n toimesta Japaniin ja Intiaan
2. Helsinkiin houkutellaan lisää investointeja Aasiasta.	Toteutunut
3. Edistetään yhdessä yliopistojen, korkeakoulujen ja elinkeinoelämän kanssa kansainvälisten korkeakouluopiskelijoiden asettautumista Helsinkiin sekä heidän mahdollisuuksiaan työllistyä erityisesti yrityksiin.	On edistetty (IHH, mentorointi, Töissä Suomessa -infot)
4. Osallistutaan työelämäyhteyksien avaamiseen Suomessa olevien osaajien ja kansainvälistä osaamista tarvitsevien yritysten yhteistyöhankkeissa.	On osallistuttu (hankkeet, yrityskoordinaattorit)
5. Kehitetään ulkomaalaisille työntekijöille ja heidän perheilleen suunnattuja asettautumispalveluja käyttäjälähtöisesti.	Kehitettiin IHH

Toimenpiteiden 3–5 kanssa samansisältöinen on markkinointistrategian 2016-2020 toimenpide, jonka mukaan ”Kansainvälisille osaajille tulee rakentaa ja konseptoida entistä parempia palveluita, jotka tukevat ja nopeuttavat työllistymistä ja integroitumista Helsinkiin.” Kaupunginkanslian elinkeino-osaston tähän toimenpiteeseen antamia vastauksia on hyödynnetty toimenpiteiden 3–5 kohdalla.

2.1.1. Elinkeinoyhteistyössä Aasiaan kaupunki priorisoi Kiinaa

Edellisellä strategiakaudella oli tavoitteena edistää elinkeinoyhteistyötä Aasian suuntaan. Elinkeino-osaston kirjallisten vastausten mukaan (23.10.2018) Helsinki priorisoi kansainvälisissä toimenpiteissään Kiinaa ja tekee kahdenvälistä yhteistyötä Pekingin kaupungin kanssa. Lisäksi kaupunki edistää Aasiaan suuntautuvaa startup-yhteistyötä kansainvälisten tapahtumien ja vaihto-ohjelmien kautta. Seuraavassa on kerrottu näistä tarkemmin perustuen elinkeino-osaston asiantuntijoiden kokoamiin vastauksiin sekä strategiaohjelman loppuseurannassa esitettyihin tietoihin.

ARVIOINTIMUISTIO 21.2.2019

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2018 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Kaupungin elinkeino-osaston tekemän työn lisäksi Helsinki Business Hub edistää elinkeinoyhteistyötä Aasiassa. HBH:n mukaan heidän työssään painotetaan Japania ja Intiaa. Japanissa on tehty investointien hankintaa vuoden 2018 alusta alkaen, ja Intiassa investointien houkuttelu alkoi jo vuoden 2015 lopulla. Intiassa HBH on painottanut IT-investointeja.⁶

Kiina-yhteistyö⁷

Toukokuussa 2016 toteutettiin Pekingissä Moi Helsinki -tapahtumakokonaisuus, joka sisälsi kulttuuritapahtuman ja viisi eri toimialojen yrityksille suunnattua ammattilaistapahtumaa. Moi Helsinki oli yhteistyöprojekti, jonka toteutuksesta vastasivat kaupungin kulttuurikeskus, kaupunginkanslian elinkeino-osasto ja Helsingin Markkinointi Oy. Kumppaneina oli kolme eri ministeriötä, 80 yritystä, korkeakouluja ja oppilaitoksia sekä muita organisaatioita Suomesta ja Kiinasta. Lisäksi kaupunki osallistui lokakuussa 2016 Taipei World Design Capital -vuoden näyttelyyn omalla osastolla ja New School Helsinki -aiheisella yritystapahtumalla.⁸

Helsingin ja Pekingin kaupungit solmivat elokuussa 2017 yhteistyösuunnitelman vuosille 2017–2019. Sopimuksessa on viisi teemaa: talviurheilu, opetus ja koulutus, kulttuuri, muotoilu ja startup-yhteistyö. Näistä opetus-, koulutus- ja kulttuuriyhteistyö on ollut aktiivista jo vuodesta 2006 lähtien. Muotoilussa Helsinki on tehnyt yhteistyötä Pekingin kanssa Unesco City of Design -verkostossa, mutta yhteistyö on tähän saakka ollut vähäistä. Tammikuussa 2019 Helsinki neuvotteli mahdollisesta yhteistyöstä Pekingin Design Weekin kanssa.⁹

Talviurheilun saralla kaupunki on Moi Helsinki -tapahtuman jälkeen ollut mukana järjestämässä kahta erillistä talviurheilun teemaviikkoa Pekingissä tammi- ja toukokuussa 2017 yhteistyössä Business Finlandin, yritysten ja muiden suomalaisten kaupunkien kanssa. Lisäksi Helsinki Business Hub on järjestänyt useita suomalaisten ja kiinalaisten talviurheiluyritysten välisiä tapaamisia. Tapahtumien ja järjestettyjen tapaamisten tarkoituksena on ollut edistää suomalaisten talviurheilualan yritysten liiketoimintamahdollisuuksia Kiinassa. Talviolympialaiset 2022 järjestään Pekingissä.

Vuoden 2013 jälkeen Helsingin ja Pekingin välillä on järjestetty yhteensä kymmenen pormestari- tai apulaispormestaritason tapaamista. Tapaamisista kahdeksan on järjestetty nykyisellä strategiakaudella. Tapaamisilla on vahvistettu kaupunkien välistä luottamusta ja valmiutta konkreettiseen yhteistyöhön. Pekingin apulaispormestari Yang Binin vierailun yhteydessä Helsinki järjesti tapaamisen Finnairin ja Finavian

⁶ Tapaaminen Helsinki Business Hubissa muistiluonnoksen johdosta 11.1.2019.

⁷ Elinkeino-osaston kokoamat kirjalliset vastaukset 23.10.2018 pois lukien ensimmäinen kappale, jonka lähde merkitty erikseen.

⁸ Strategiaohjelman 2013–2016 loppuseuranta 2.–3.2.2017.

⁹ Elinkeino-osastolta 8.1.2019 saatu tarkennus.

ARVIOINTIMUISTIO 21.2.2019

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2018 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

ylimmän johdon sekä apulaispormestari Yangin välillä. Tapaamisen tavoitteena oli edistää uusia lentoyhteyksiä Helsingin ja Pekingin välillä.

Helsinki teki yhteistyötä Pekingin kaupungin kanssa myös järjestämällä kaupungintalolla Beijing Week -tapahtuman osana Helsingin kiinalaista uudenvuoden juhlaa helmikuussa 2018. Tapahtuman teemoina olivat tiede-, teknologia- ja startup-toiminta sekä talviurheiluyhteistyö, ja siihen osallistui yli 400 henkilöä. Tilaisuudessa järjestettiin aikataulutettuja tapaamisia lähes kahdenkymmenen kiinalaisen sijoitusyhtiön ja lähes sadan suomalaisen startup-yrityksen välillä. Tapaamiset johtivat yli kymmenen startup-yrityksen osalta konkreettisiin jatkoneuvotteluihin yhteistyöstä kiinalaisen osapuolen kanssa. Seitsemän Beijing Weekille osallistunutta yritystä pääsi myöhemmin Pekingissä erityiseen Sino Track -yrityskiihdyttämöohjelmaan.

Syyskuussa 2018 Helsinki isännöi kaupungintalolla tapahtuman nimeltä The 10th FCPAE Europe Forum & The 4th ASEM Cooperation Forum on Science, Technology and Innovation. Tapahtuman järjestäjinä olivat Chinese Association for Science and Technology sekä Pekingin kaupungin hallinnoima ASEM Cooperation Center for Science, Technology and Innovation. Tapahtumaan osallistui yhteensä 300 vierasta. Osallistujien joukossa oli useita johtavia Euroopassa asuvia kiinalaisia tieteen tekijöitä. Tapahtuman järjestäjä- ja yhteistyökumppaneina olivat Helsingin lisäksi mm. Kiinan ulkoministeriö sekä tiede- ja teknologiaministeriö, TEM, Business Finland, Åbo Akademi, Demos Helsinki ja Vantaan kaupunki.

Vuodesta 2014 alkaen Helsinki on ollut jäsenenä Pekingin kaupungin perustamassa World Tourism Cities Federation -matkailujärjestössä, jossa on jäsenenä yrityksiä ja kaupunkeja ympäri maailman. Helsingille myönnettiin järjestön vuosikokouksen isänyys kolmantena ulkomaisena kaupunkina vuodelle 2019.

Edellisen strategiakauden alusta vuodesta 2013 alkaen Helsinki on isännöinyt kymmeniä kiinalaisia delegaatioita, joiden jäsenet ovat edustaneet yrityksiä ja julkista sektoria. Vierailuiden yhteydessä vieraille on esitelty suomalaista osaamista ja teknologiaa. Esimerkiksi kesällä 2018 Helsingissä vierailleelle Shenzhenin poliisijohtajalle ja apulaispormestarille Xu Wenhaille esiteltiin Laurea-ammattikorkeakoulun turvallisuuteen liittyviä koulutusohjelmia. Vierailun jälkeen Shenzhen on ollut yhteydessä Laureaan ja käynnistänyt konkreettiset yhteistyöneuvottelut lokakuussa 2018.

Vuonna 2018 on sovittu sisältöyhteistyöstä kiinalaisen internet-alan suuryrityksen Tencentin kanssa koskien Helsingin markkinointia Kiinan tärkeimmässä sosiaalisen median sovelluksessa WeChatissa. Yhteistyö sisältää uuden miniapplikaation kehittämisen.

Kaupunginkanslian elinkeino-osaston kansainväliset asiat -yksikössä on syyskuussa 2018 aloittanut erityisasiantuntija, jonka tehtävänä on keskittyä yhteistyön vahvistamiseen kiinalaisten kaupunkien kanssa sekä vahvistaa Helsingin Kiina-yhteistyön

ARVIOINTIMUISTIO 21.2.2019

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2018 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

vaikuttavuutta.

Startup-yritysten kansainvälistyminen ja houkuttelu¹⁰

Kaupunki rahoittaa innovaatorahastosta Kansainvälistä kasvua -hanketta, jota toteuttaa kaupunginkanslian elinkeino-osaston uudet yritykset -yksikkö, eli NewCo Helsinki. Hankkeen tavoitteena on parantaa Helsingin alueen kilpailukykyä tuomalla alueelle lisää erinomaisia startup-tiimejä ja nuoria yrityksiä sekä helpottamalla olemassa olevien helsinkiläisten startup-yritysten kansainvälisten markkinoiden kehittämistä. Merkittävä osa hankkeen toiminnasta kohdistuu Aasiaan.

Vuoden 2018 kuluessa hankkeessa toteutetaan yhteensä viisi ohjelmakokonaisuutta, joiden tarkoituksena on tutustuttaa kansainväliset yritykset Helsingin startup-ekosysteemiin ja tehdä Helsingistä houkutteleva vaihtoehto ulkomaisten startup-yritysten liiketoiminnalle. Hankkeen puitteissa on tavattu potentiaalisia yrityksiä myös Venäjällä ja Kiinassa. Hankkeen vuositavoitteeseen 15–25 yrityksen tutustumismatkasta on lokakuussa 2018 jo päästy, ja tänä aikana Kiinasta Helsinkiin on saapunut kuusi yritystä. Alustavia toimenpiteitä ja suunnitelmia toiminnasta tai yrityksen perustamisesta Helsinkiin on yli puolella osallistujista. Onnistuneesti uusille markkinoille siirtyminen vie kuitenkin aikaa, ja kattavammat tulokset ohjelmakokonaisuuksien myötä Helsinkiin etabloituneista yrityksistä saadaan vuonna 2019.

Hankkeen vuoden 2018 tavoitteena on ollut tukea 90 helsinkiläisen yrityksen kansainvälistymistä. Kansainvälistymisen tueksi on luotu rahoitusinstrumentti, matka-avustus. Lokakuuhun mennessä 99 yritystä on saanut myönteisen matka-avustuspäätöksen. Vuonna 2018 helsinkiläisyritysten matkoista noin 40 prosenttia näyttää suuntautuvan Aasiaan, erityisesti Kiinaan, Japaniin, Singaporeen ja Koreaan. Yhteensä Aasiaan suuntautuvia matka-avustuksia on lokakuuhun mennessä myönnetty 53 kappaletta. Neljä yritystä on hyödyntänyt aasialaisten sopimuskumppanien tiloja tai palveluja lyhyemmissä jaksoissa.

Kansainväliset startup-tapahtumat Aasiassa¹¹

Vuodesta 2017 alkaen kaupunki on hyödyntänyt startup-tapahtumia voimakkaasti Aasiaan suuntautuvassa elinkeino-yhteistyössä. Syyskuussa 2017 Helsinki järjesti Singaporessa laajan tapahtumakokonaisuuden Slush Singapore -tapahtumaa edeltävällä viikolla. Asiantuntijatapahtumien sarja rakennettiin yhteistyössä Singaporen suurlähetystön kanssa. Kokonaisuus toteutettiin konseptilla Helsinki – Designing Better Life, ja sen keskiössä oli Helsinki: elämisen ja innovaatioiden laatu Helsingissä. Tapahtumasarjan tavoitteena oli tuoda esille teknologiaosaamista, rakentaa yhteistyötä singaporelaisten toimijoiden kanssa ja houkutella startup-yrityksiä Helsinkiin.

¹⁰ Elinkeino-osaston kokoamat kirjalliset vastaukset 23.10.2018.

¹¹ Elinkeino-osaston kokoamat kirjalliset vastaukset 23.10.2018.

ARVIOINTIMUISTIO 21.2.2019

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2018 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Yhteensä 34 helsinkiläisyrittystä sai Kansainvälistä kasvua -hankkeesta matka-avustusta Singaporen tapahtumakokonaisuuteen osallistumiseksi.

Singaporen tapahtumakokonaisuutta varten laadittiin Helsingin ensimmäinen yrittäjien asettautumista helpottava soft landing -paketti, joka oli esillä Slush Singaporessa ja sen liitännäistapahtumissa. Singaporen tapahtumakokonaisuutta tuettiin viestinnän ja markkinoinnin keinoin. Helsinki sai useissa keskeisissä medioissa laajaa näkyvyyttä eri osaamisalueilla, ja kaupungin tunnettuus kasvoi. Tunnettuus on ulkomaisten yritysten ja osaajien houkuttelemisen edellytys. Maaliskuussa 2018 järjestetyssä Slush Tokiossa sekä syyskuussa 2018 uudelleen järjestetyssä Slush Singaporessa esillä oli myös Campus Marian alue ja startup-yrittäjien asettautumista tukeva soft landing -paketti.

2.1.2. Aasiasta tulevat investoinnit kasvussa

Strategiaohjelmassa 2013–2016 oli tavoitteena houkutella Helsinkiin lisää matkailijoita ja investointeja Aasiasta. Matkailun kehitystä arvioitiin tarkastuslautakunnan vuoden 2016 arviointikertomuksessa.

Helsinki Business Hub Ltd Oy vastaa Helsingin invest in -toiminnasta eli investointien houkuttelusta. Lisäksi kaupungin omilla toimenpiteillä on pyritty lisäämään Helsingin tunnettuutta ja vetovoimaa aasialaisten investointien kohteena. Kaupunki itse on toteuttanut investointien houkuttelua osana elinkeinomarkkinointia ja Aasiassa toteutettuja tapahtumia. Esimerkiksi Singapore-tapahtumakokonaisuuden tavoitteena oli Helsingin tunnettuuden ja vetovoiman kasvattaminen osaamiskeskittymänä, kokeilualustana ja houkuttelevana startup-ekosysteeminä.¹²

Vuosina 2014–2018 Helsinki Business Hub oli mukana yhteensä 46 Aasiasta suuntautuvan investoinnin saamisessa pääkaupunkiseudulle. Kaikista tällä aikavälillä pääkaupunkiseudulle tehdyistä ulkomaisista investoinneista noin 86 prosenttia kohdistui Helsinkiin. Suurin osa vuosina 2014–2018 toteutuneista aasialaisista investoinneista (32 kappaletta) oli Kiinasta, ja valtaosa niistä kohdistui ICT- tai smart & clean -aloille.¹³

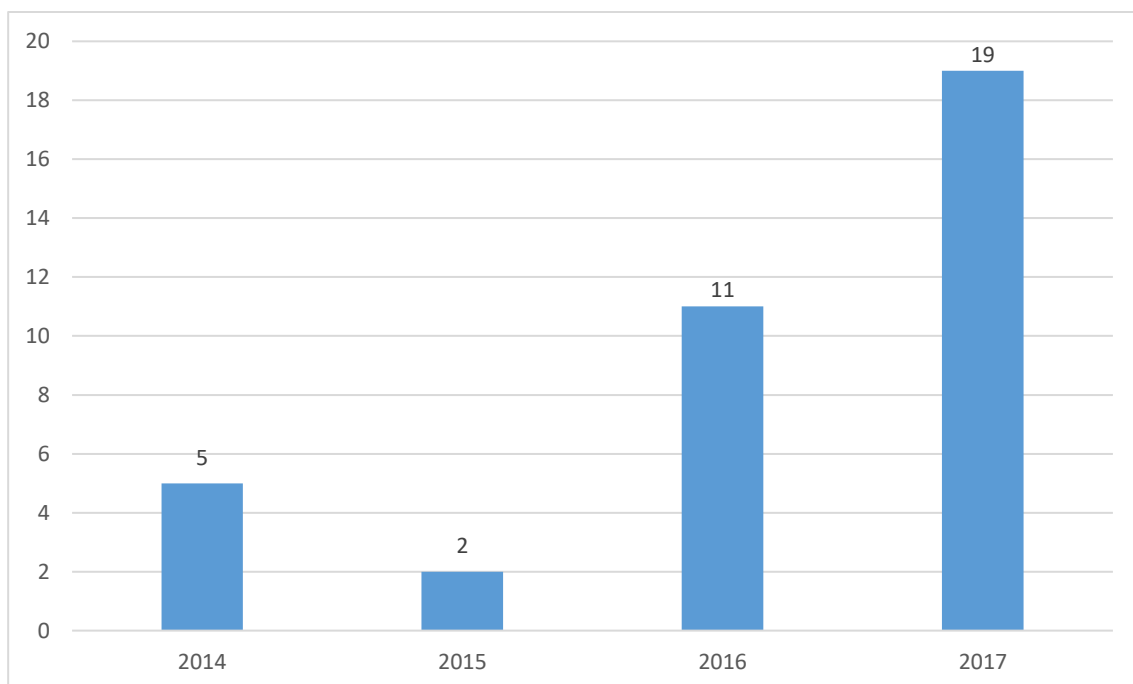
Aasialaisten investointien määrän trendi on ollut kasvava niin, että vuonna 2014 pääkaupunkiseudulle tehtyjä investointeja Aasiasta oli viisi, vuonna 2015 kaksi, vuonna 2016 yhteensä 11 ja vuonna 2017 yhteensä 19 kappaletta (kuvio 1). Elokuuhun 2018 mennessä aasialaisia investointi-caseja oli voitettu yhdeksän. Vuoden 2018 luku ei tosin ole vertailukelpoinen aikaisempien vuosien kanssa, sillä siinä ei ole mukana kasvupääomasijoituksia.

¹² Elinkeino-osaston kokoamat kirjalliset vastaukset 23.10.2018.

¹³ Elinkeino-osaston kokoamat kirjalliset vastaukset 23.10.2018.

ARVIOINTIMUISTIO 21.2.2019

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2018 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Kuvio 1 Pääkaupunkiseudulle Aasiasta suuntautuneiden investointien lukumäärän kehitys 2014-2017¹⁴

2.1.3. International House Helsinki -palvelu valmisteltiin

Helsingin kaupunki käynnisti joulukuussa 2017 International House Helsinki (IHH) -palvelun, joka tarjoaa valtaosan kansainvälisten osaajien tarvitsemista alkuvaiheen neuvonta- ja viranomaispalveluista saman katon alta. Koska tämä palvelu on otettu käyttöön uuden strategiakauden aikana, sitä käsitellään enemmän luvussa 2.2.3. Strategiakaudella 2013–2016 kuitenkin luotiin perusta International House Helsinki -palvelulle. IHH-palvelu on keskeinen kokonaisuus, joka toteuttaa kolmea strategiaohjelman 2013–2016 toimenpidettä:

1. Edistetään yhdessä yliopistojen, korkeakoulujen ja elinkeinoelämän kanssa kansainvälisten korkeakouluopiskelijoiden asettautumista Helsinkiin sekä heidän mahdollisuuksiaan työllistyä erityisesti yrityksiin.
2. Osallistutaan työelämäyhteyksien avaamiseen Suomessa olevia osaajien ja kansainvälistä osaamista tarvitsevien yritysten yhteistyöhankkeissa.
3. Kehitetään ulkomaalaisille työntekijöille ja heidän perheilleen suunnattuja asettautumispalveluja käyttäjälähtöisesti.

¹⁴ Elinkeino-osaston kokoamat kirjalliset vastaukset 23.10.2018

ARVIOINTIMUISTIO 21.2.2019

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2018 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Strategiaohjelman seurantatietojen mukaan näitä kolmea toimenpidettä toteuttivat niin sanottu HERIEC-hanke sekä International House Helsingin eli IHH:n valmistelu. IHH on osa Töissä Suomessa -hankkeen kokonaisuutta. Tässä käsitellään niitä Töissä Suomessa -hankkeen toimenpiteitä, jotka olivat käynnissä strategiakaudella 2013-2016, ulottuen vuoden 2017 puolelle.

Vuosina 2014–15 Helsingin kaupunki toteutti EU-rahoitteisen HERIEC-kehittämishankkeen yhteistyössä pääkaupunkiseudun korkeakoulujen ja elinkeinoelämän kanssa. Kaupungin puolesta hankkeessa oli projektipäällikkö ja projektkoordinaattori. Hankkeessa järjestettiin sarja kansainvälisten osaajien työllistymistä, asettautumista ja osallisuutta edistäviä tapahtumia, käynnistettiin kansainvälisille osaajille suunnattu EntryPoint-mentorointiohjelma sekä luotiin mentorointiparien muodostamista sekä osaajien ja työnantajien kohtaamista edesauttava sähköinen matching-alusta.¹⁵

Töissä Suomessa -hanke on osa Euroopan Sosiaalirahaston rahoittamaa valtakunnallista Kotona Suomessa -hankekokonaisuutta. Töissä Suomessa on seudullinen yhteistyöhanke, jossa ovat mukana Helsingin, Espoon ja Vantaan kaupungit sekä Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK, Helsingin seudun Kauppakamari ja Moniheli ry sekä Uudenmaan ELY-keskus. Helsinki koordinoi hanketta. Hankkeella on projektipäällikkö, joka työskentelee kaupunginkanslian elinkeino-osastolla.

Kaupunginkanslian elinkeino-osaston toimittamien kirjallisten vastausten mukaan Töissä Suomessa -hanke käynnisti vuosina 2016–17 kaksi kansainvälisille korkeakouluopiskelijoille suunnattua mentorointiohjelmaa: Helsingin seudun kauppakamarin koordinoiman EntryPoint-mentorointiohjelman sekä Moniheli ry:n koordinoiman vertaismentorointiohjelman. EntryPoint-ohjelmaan osallistui hankekauden aikana 113 mentorointiparia eli yhteensä 226 henkilöä. Kaupunginkanslian mukaan ohjelmilla edesautetaan korkeakoulutettujen kansainvälisten osaajien työllistymistä erityisesti yrityksiin osaajan ammatillisia verkostoja ja suomalaisen työelämän ja -kulttuurin tuntemusta kasvattamalla.

Kauppakamarin koordinoimassa EntryPoint-hankkeessa tuettiin opiskelijoiden työmarkkinoille kiinnittymistä myös työllistymiseen ja yrittäjyyteen liittyvillä infotilaisuuksilla sekä rekrytointi- ja matching-tapahtumilla, joita järjestettiin yhteistyössä alueen yliopistojen ja korkeakoulujen kanssa. Rekrytointi- ja matching-tilaisuuksiin osallistui 24 yritystä ja noin 350 korkeakoulutettua kansainvälistä osaajaa. Tilaisuuksien aikana ja/tai niiden seurauksena syntyi lähes 70 uutta avausta – esimerkiksi rekrytointiteja, harjoittelupaikkoja ja projekteja.

¹⁵ Strategiaohjelman 2013-2016 loppuseuranta ja <https://www.hel.fi/helsinki/fi/kaupunki-ja-hallinto/yritykset/yrityspalvelut/heriec/heriec-lisaa> luettu 14.5.2018.

ARVIOINTIMUISTIO 21.2.2019

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2018 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Kansainvälisten opiskelijoiden alueelle asettautumista on tuettu lisäksi Töissä Suomessa -hankkeen järjestämällä infotilaisuuksilla. Infotilaisuuksia järjestettiin vuosina 2016–2018 yhteensä 50, ja ne tavoittivat lähes 3 000 kuulijaa. Infojen teemoina olivat muun muassa työllistyminen, lupa-asiat, päivähoito ja koulutus, asuminen, sosiaali- ja eläketurva sekä työoikeus. Infotilaisuuksiin osallistuneista kansainvälisistä osajista 82 prosenttia piti tilaisuuksia hyödyllisinä ja 10 prosenttia melko hyödyllisinä.

Töissä Suomessa -hankkeessa toteutettujen toimenpiteiden lisäksi Helsingin kaupunki on osallistunut työelämäyhteyksien avaamiseen kansainvälisten osajien ja yritysten välillä muun muassa yrityskoordinaattoritoiminnan kautta. Yrityskoordinaattoreiden tehtävänä on kartoittaa helsinkiläisyriitysten työvoima- ja osaamistarpeita sekä pyrkiä työllistämään muun muassa korkeakoulutettuja suomen- ja muunkielisiä osajia yrityksiin (Korko-hanke).

Tammikuussa 2017 käynnistyneessä Korkeaa osaamista yrityksiin (Korko) -hankkeessa on lokakuuhun 2018 mennessä ollut asiakkaana 212 korkeakoulutettua helsinkiläistä, joista 23 on ollut vieraskielisiä. Asiakkaista noin 32 prosenttia (67 henkilöä) on työllistynyt ja 9 siirtynyt opiskelemaan. Vieraskielisissä asiakkaissa työllistyneitä on ollut vähemmän, noin 17 prosenttia.

2.1.4. Vieraskielisille on tarjolla erityisesti neuvontapalveluita

Kaupunginkanslian elinkeino-osaston kirjallisten vastausten mukaan kansainvälisten osajien palkkatyöhön tai yrittäjäksi työllistymistä edistäviä toimenpiteitä strategiakaudella 2013–2016 olivat seuraavat, sen lisäksi mitä IHH:n valmistelusta on edellä kerrottu.

Stadin osaamiskeskus¹⁶

Helsingin kaupunki avasi kesällä 2016 Stadin osaamiskeskuksen, joka tarjoaa koulutus-, työllistymis- ja kuntoutuspalveluita koulutetuille, aikuisille maahanmuuttajille. Osaamiskeskuksen toiminnasta vastaa Helsingin opetusvirasto yhteistyössä Stadin ammatti- ja aikuisopiston, kaupunginkanslian elinkeino-osaston, sosiaali- ja terveystieteiden viraston sekä Uudenmaan TE-toimiston kanssa.

Osaamiskeskuksen asiakkuuksista oli 10/2018 mennessä päättynyt 1 080. Asiakkuiden päättäneistä henkilöistä noin puolet oli jatkanut koulutukseen ja liki neljännes työllistynyt. Tavoitteena on palvella jatkossa noin 1 000–1 200 asiakasta vuosittain.

¹⁶ Elinkeino-osaston kokoamat kirjalliset vastaukset 23.10.2018.

ARVIOINTIMUISTIO 21.2.2019

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2018 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

*Ohjaamo*¹⁷

Joulukuussa 2015 toimintansa aloittanut Helsingin Ohjaamo-palvelu tarjoaa 15–29-vuotiaille nuorille yksilöllistä neuvontaa ja tukea työhön, koulutukseen, asumiseen, ja toimeentuloon sekä vapaa-aikaan liittyvissä kysymyksissä. Ohjaamon toiminnasta vastaa kaupunginkanslian elinkeino-osasto yhteistyössä Uudenmaan TE-toimiston ja kaupungin toimijoiden (opetus, nuorisopalvelut, sosiaali- ja terveystoimiala) kanssa.

Ohjaamon ohjauspalvelussa aloitti vuonna 2017 yhteensä 111 äidinkieleltään vieraskielistä asiakasta. Heistä 26 oli joko suorittanut toisen asteen tai korkea-asteen tutkinnon tai oli parhaillaan suorittamassa toisen asteen tutkintoa. Tästä ryhmästä 16 henkilön asiakkuus oli päättynyt 10/2018 mennessä. Asiakkuuden päättäneistä työhön, työllistymistä edistävään palveluun tai opintoihin oli siirtynyt 10 henkilöä.

*Newco Helsinki*¹⁸

Helsingin kaupunginkanslian elinkeino-osaston ”uudet yritykset” -yksikkö NewCo Helsinki on edistänyt kansainvälisten osaajien yrittäjäksi ryhtymistä seurantajaksolla 2016-10/2018 muun muassa seuraavin keinoin:

Infotilaisuudet: NewCo Helsinki järjestää alkaville yrittäjille ja yrittäjyyttä harkitseville infotilaisuuksia suomeksi, englanniksi, venäjäksi, viroksi ja arabiksi. Infoihin osallistuu vuosittain noin 1500 henkilöä, joista 500–600 on vieraskielisiä.

Yrityksneuvonta: NewCo Helsinki tarjoaa yritysneuvontaa alkaville yrittäjille suomeksi, ruotsiksi, englanniksi, saksaksi, viroksi, venäjäksi, arabiksi, espanjaksi ja ranskaksi. Tarvittaessa neuvontaa on saatavilla myös kiinaksi. Neuvonnan asiakaskäyntejä on vuosittain noin 3 000. Neuvonnan asiakkaista noin 35 prosenttia on vieraskielisiä.

Yrittäjyyskoulutukset ja tapahtumat: NewCo Helsingin toimitiloissa järjestetään vuosittain suuri määrä liiketoiminnan käynnistämiseen ja kehittämiseen liittyviä koulutuksia esimerkiksi myynti-, markkinointi- ja lakiasioista. Koulutukset ovat maksuttomia ja ne toteutetaan pääsääntöisesti suomen, englannin tai venäjän kielellä. Koulutusten lisäksi tarjolla on esimerkiksi osaamisen kehittämistä ja yrittäjäverkostojen vahvistumista tukevia tapahtumia.

¹⁷ Elinkeino-osaston kokoamat kirjalliset vastaukset 23.10.2018.

¹⁸ Elinkeino-osaston kokoamat kirjalliset vastaukset 23.10.2018.

ARVIOINTIMUISTIO 21.2.2019

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2018 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Opasmateriaalit: NewCo Helsingin verkkopalveluun on koottu itsepalvelutyökaluiksi soveltuvia materiaaleja, kuten oppaita ja opastusvideoita. Asiakas voi saada neuvoja useilla eri kielillä esimerkiksi yrittäjän oleskeluluvan hakemisesta tai yrityksen perustamisesta.

Kasvuyrityksille suunnatut startup-palvelut: NewCo Helsinki edistää kasvuyritysten syntymistä ja kehittymistä tarjoamalla koti- ja ulkomaisille startup-tiimeille co-working-työtiloja sekä yksilöllisiä kasvuvalmennus- ja ohjauspalveluita. Tiimejä voidaan tukea myös matka-avustuksilla.

NewCo Helsingin asiakkuuksien kautta Helsingissä syntyy vuosittain noin 1 000 uutta yritystä. Näistä elossa on viiden vuoden kuluttua lähes 80 prosenttia. Vieraskielisten perustamia uusia yrityksiä syntyi NewCo Helsingin asiakkuuksien kautta vuonna 2016 yhteensä 335 ja vuonna 2017 yhteensä 298. Vuonna 2018 yrityksiä oli perustettu 10/2018 mennessä jo yli 330, mikä on ajankohtaan nähden hieman kahta edellisvuotta enemmän.

2.2. Onko uuden kaupunkistrategian toimenpiteiden toteutus alkanut?

Tässä luvussa tarkastellaan taulukossa 2 kuvattujen, kaupunkistrategiaan 2017–2021 sisältyvien toimenpiteiden toteutumista. Mukana on myös yksi toimenpide vuosien 2016–2020 markkinointistrategiasta.

Taulukko 2 Arvio kaupunkistrategian 2017–2021 toimenpiteiden toteutumisesta

	Arvio toteutumisesta
Kaupunkistrategian 2017–2021 toimenpiteet	
Jatketaan Maria 01 -alueen kehittämistä Pohjois-Euroopan suurimmaksi kasvuyrityskampukseksi.	on jo toteutunut, kehitystyö jatkuu
Vahvistetaan Meilahden kampuksen asemaa kansainvälisesti merkittävänä terveysalan innovaatio- ja liiketoimintaympäristönä.	toimenpiteitä on tehty, kehittäminen jatkuu
Työperäistä maahanmuuttoa ja sen osuutta kokonaisuuhannmuutossa pyritään kasvattamaan.	hankkeita on käynnissä
Englanninkielisen koulutuksen ja varhaiskasvatuksen paikkamäärä kaksinkertaistetaan.	suunnitelmat toteutumiseksi on laadittu
Markkinointistrategian 2016–2020 toimenpide	
Osaajien houkuttelu vaatii räätälöityä markkinoinnin konseptointia.	Uudistunut My-Helsinki-sivusto valmistumassa helmikuussa 2019

ARVIOINTIMUISTIO 21.2.2019

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2018 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

2.2.1. Maria 01 laajenee Campus Mariaksi

StartupMaria Oy on perustettu 5.4.2016. Se on kaupungin (34 prosenttia), Helsingin uusyrityskeskus ry:n (33 prosenttia) ja Startup-säätiön (33 prosenttia) yhdessä omistama yhtiö, joka tarjoaa tiloja startup-yrityksille entisen Marian sairaalan tiloissa. Yhtiöjärjestyksen mukaan yhtiön tarkoituksena on luoda edellytyksiä uudelle kasvuyrittäjyydelle, tukea kasvuyritysten kasvua ja kansainvälistymistä. Yhtiö kehittää ja ylläpitää kasvuyrityskeskittymiä sekä niiden tilaratkaisuja ja palvelukonsepteja, tukee tiloissa toimivia yritys yhteisöjä, tarjoaa yritysneuvontaa ja palveluita sekä toteuttaa tapahtumia. Julkisessa keskustelussa ei yleensä puhuta yhtiöstä, vaan Mariasta tai Maria 01:stä.¹⁹

Maria 01:n tilat avattiin elokuussa 2016, ja siitä tuli Pohjoismaiden suurin startup-keskittymä jo vuoden 2016 lopussa.²⁰ Kaupunkistrategiaan kirjattuna tavoitteena on jatkaa Maria 01 -alueen kehittämistä Pohjois-Euroopan suurimmaksi kasvuyrityskampukseksi. Kasvuyrityskeskittymän suuruutta mitataan sekä neliömetrien että tiloissa toimivien kasvuyritysten määrällä. Näillä mittareilla Maria 01 on jo tällä hetkellä Pohjois-Euroopan (Pohjoismaat ja Baltian maat) suurin. Toisella sijalla yritysten määrässä mitattuna on Vilnassa sijaitseva Vilnius Tech Park, jonka tiloissa toimii 90 yritystä, ja kolmannella sijalla Tanskan Kööpenhaminassa sijaitseva Startup Village, johon on sijoittunut 70 yritystä.²¹ Voidaan siis sanoa, että kaupunkistrategian mukaisesti on jatkettu Maria 01 -alueen kehittämistä Pohjois-Euroopan suurimmaksi kasvuyrityskampukseksi, ja tavoitteessa on onnistuttu. Kehittäminen jatkuu edelleen, kuten seuraavassa kuvataan.

Kaupunginkanslian elinkeino-osaston kirjallisten vastausten mukaan Marian sairaala-alueen toimitilojen kunnostus on jatkunut vuosina 2017–2018. Vuoden 2017 aikana valmistuivat rakennus 15:n viimeiset osat sekä rakennus 5. Rakennuksen 5 tiloissa aloitti toimintansa Helsinki Game Factory, joka edistää pelialan yritysten kasvua ja kansainvälistymistä. Kaikki toistaiseksi valmistuneet toimitilat ovat tällä hetkellä startup- ja kasvuyrityskäytössä. Yhteensä Maria 01:n tiloissa toimii parhaillaan 130 kasvuyritystä ja muuta kasvuyrittäjyyttä edistävää toimijaa.²²

Maria 01:n tiloihin kohdistuu voimakasta kysyntää. Vuoden 2018 aikana on edistetty uusien rakennusten käyttöönottoa, jotta käytettävissä olevien tilojen määrää voidaan kasvattaa edelleen. Rakennus 3 on tällä hetkellä peruskorjattavana, ja sen valmistuessa arviolta vuoden 2019 syyskuussa kasvuyrityskeskittymä saa käyttöönsä noin

¹⁹ Tarkastusviraston arviointimuistio 2017, 14.

²⁰ <https://www.hel.fi/uutiset/fi/kaupunginkanslia/startupien-lisaksi-isot-yritykset-viihtyvät-maria-01-ssa> ja <https://www.kauppalehti.fi/uutiset/suomen-suurin-startup-yhteiso-toimii-entisessa-sairaalassa-150-yritysta-jonotta/6f77f736-01f7-3496-a881-a004c88518e3> Luettu 7.12.2018.

²¹ Elinkeino-osaston kokoamat kirjalliset vastaukset 23.10.2018.

²² Elinkeino-osaston kokoamat kirjalliset vastaukset 23.10.2018.

ARVIOINTIMUISTIO 21.2.2019

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2018 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

3 000 neliötä uutta tilaa. Kaupunki on investoinut rakennuksen 3 peruskorjaukseen noin 7 miljoonaa euroa. Vuoden 2018 aikana on lisäksi sovittu, että sosiaali- ja terveystoimialan kotihoidon käytössä oleva rakennus 4 siirtyy kasvuyrityskeskittymän käyttöön 1.1.2019 alkaen. Kun kaikki kaupungin omistamat vanhat kiinteistöt ovat aikanaan käytössä, entisissä Marian sairaalan tiloissa on lähes 20 000 neliötä käytettävänä startup- ja kasvuyritystoimintaan. Tilojen valmistuessa niihin mahtuu yhteensä 200 kasvuyritystä ja muuta kasvuyrittäjyyttä edistävää toimijaa.²³

Campus Maria -hanke käynnistyi vuoden 2018 aikana. Sen tarkoituksena on synnyttää Maria 01:n ympärille laajempi kasvuyrityskampus, joka koostuu uusista startup-, kasvu- ja ankkuriyrityksille suunnatuista tiloista. Tiloihin on tarkoitus houkutella myös suuria kansainvälisiä niin sanottuja ankkuriyrityksiä, jotka pystyvät edesauttamaan uusien kasvuyritysten syntyä, kasvua ja kansainvälistymistä. Kampus sijoittuisi entisen Marian sairaala-alueen eteläosaan. Suunnittelu toteutetaan kumppanuuskaavotuksella ja -konseptointina. Vuoden 2018 aikana on järjestetty neuvottelumenettely, jonka avulla haettiin konsortiota, joka pystyy toteuttamaan rakennushankkeen DBFOO-periaatteella (design, build, finance, own, operate). Yhteistyössä kaupungin kanssa alueelle sijoittumaan haetaan myöhemmin myös muita suuria kansainvälisiä toimijoita.²⁴

Kaupunginhallituksen elinkeinojaosto varasi Campus Marian konsortiolle 19.11.2018 (§ 51) Marian sairaala-alueelta alueen YIT Talo Oy:lle ja Kevalle kasvuyrityskampuksen toteutusedellytysten jatkoselvittämistä varten. Päätöksen mukaan varauksensaajien yhteistyökumppaneita ovat Industryhack Oy, Slush Oy, Accenture Oy, MaaS Global Oy, Aarti Ollila Ristola Arkkitehdit Oy, Arkworks Arkkitehdit Oy, Colliers International Finland Oy, Suunnittelutoimisto Amerikka Oy, Plus One Agency Oy, Uusi kaupunki Kollektiivi Oy, Vainu.io Software Oy, Smartly.io Solutions Oy, The International Childcare & Education Centre, Heltti Oy, Vapaus Bikes Oy, Ravintola Fat Lizard Oy, CHAOS Architects Oy, Nokia Oyj, Siemens Oy, Kone Oy, Aalto-yliopisto, Helsingin seudun opiskelija-asuntosäätiö ja Sitowise Oy.²⁵

2.2.2. Meilahden kampusta kehitetään

Kaupunkistrategian mukaan vahvistetaan Meilahden kampuksen asemaa kansainvälisesti merkittävänä terveysalan innovaatio- ja liiketoimintaympäristönä. Elinkeino-osaston kirjallisten vastausten mukaan Meilahden kampuksen asemaa on vahvistettu pääosin Health Capital Helsinki (HCH) -yhteistyön kautta. Koska HCH on kehittynyt kahdessa vaiheessa, seuraavassa on esitely sen kehitystä näissä vaiheissa.

²³ Elinkeino-osaston kokoamat kirjalliset vastaukset 23.10.2018.

²⁴ Elinkeino-osaston kokoamat kirjalliset vastaukset 23.10.2018.

²⁵ Khs elinkeinojaosto 19.11.2018 § 51. Päätöksessä todetaan myös, että yhteistyökumppaneita voidaan myöhemmin lisätä kaupungin toimesta tai varauksensaajan ehdotuksesta kaupungin hyväksynnällä.

ARVIOINTIMUISTIO 21.2.2019

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2018 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

HCH:n lisäksi kaupunki osallistuu yhteistyöhön NewCo Helsingin uusien yritysten palveluiden kautta, jonne startup-yrityksiä ohjataan neuvontaan, sekä tekemällä yhteistyötä sosiaali- ja terveystoimialalla. Huhtikuussa 2017 kaupunki ja HYKS-instituutti allekirjoittivat kliinisten lääketutkimusten hallinnointia koskeva puitesopimuksen, joka mahdollistaa Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystoimialan henkilöstölle kliinisten lääketutkimusten tekemisen yksiköissään sekä avaa uusia mahdollisuuksia HCH-yhteistyölle.²⁶

HCH hankkeella ja muilla sitä tukevilla toimenpiteillä kaupunki tavoittelee Meilahden kampuksen, Akateemisen lääketiedekeskus Helsingin (AMCH:n) sekä laajemmin terveysalan ekosysteemin kehitystä ja profiloitumista alan tutkimuksen ja yritystoiminnan huippukeskittymänä.²⁷

HCH 2015–2018

HCH alkoi vuonna 2015 Helsingin kaupungin, HUS:n, Helsingin yliopiston ja Aalto-korkeakoulusäätiön yhteisenä hankkeena. Käytännössä HCH on laaja, useita toimijoita ja tavoitteita kokoava sateenvarjohanke, mutta sen pääpaino on ollut Meilahden kampuksella. Strategian kirjauksella Meilahden kampuksen aseman vahvistamisesta viitataan ensisijaisesti HCH-yhteistyön jatkamiseen. HCH-yhteistyön ensimmäinen vaihe päättyi muodollisesti kesällä 2018, mutta jatkuu uudelleen entistä laajemmalla kokoonpanolla 1.1.2019.²⁸

Lähtökohtana Meilahden kampuksen kehittämisessä on ollut tehdä kampuksen toiminta ja potentiaali entistä näkyvämmäksi ja lisätä sen kansainvälistä kiinnostavuutta, helpottaa eri toimijoiden yhteistyötä sekä edistää yritys yhteistyötä ja keksintöjen kaupallistamista terveysteknologia-alalla. HCH:n visio on ollut kehittää pääkaupunkiseudusta ja Suomesta Pohjois-Euroopan paras paikka life science - ja terveysteknologia-alan innovaatioille, tutkimukselle ja liiketoiminnan kehittämiselle. Lisäksi on kehitetty yritys yhteistyötä ja hyödynnetty tästä syntyvää liiketoimintaa ja osaamista parannettuina tuotteina, palveluina ja ratkaisuna viestinnässä ja kotimaassa.²⁹

Kaupunki on vuosina 2015–2018 toiminut aktiivisena jäsenenä Health Capital Helsinki -konsortiossa ja rahoittanut toimintaa 874 500 eurolla vuodessa. Helsingin kaupungin hankerahoitus on myönnetty innovaatorahastosta.³⁰ Helsinki oli päärahoittaja Helsingin yliopiston ja Aalto-yliopiston osallistuessa pienemmällä panoksella. HCH:n hanketoimisto oli sijoitettu Helsinki Business Hub -yhtiöön.³¹

²⁶ Elinkeino-osaston kokoamat kirjalliset vastaukset 23.10.2018.

²⁷ Elinkeino-osastolta sähköpostitse saatu täsmennys 22.1.2019.

²⁸ Elinkeino-osaston kokoamat kirjalliset vastaukset 23.10.2018 ja täsmennys sähköpostitse 19.12.2018.

²⁹ Elinkeino-osaston kokoamat kirjalliset vastaukset 23.10.2018.

³⁰ Elinkeino-osaston kokoamat kirjalliset vastaukset 23.10.2018.

³¹ Kaupunginjohtajan päätös 19.2.2016 § 31 ja 28.12.2015 § 162.

ARVIOINTIMUISTIO 21.2.2019

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2018 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Elinkeino-osaston mukaan Health Capital Helsinki -allianssin tehtävät ovat kiteytyneet ensimmäisten toimintavuosien aikana seuraavasti:

- 1) Kehittää ja markkinoida partnereiden yhdessä muodostamaa ainutlaatuista ja uskottavaa ekosysteemiä.
- 2) Kehittää life science- ja terveysteknologia-alan startup-yrityksiä kohti pääomasijoituskelpoisuutta.
- 3) Avata ovia yrityksille ja muille toimijoille tulla mukaan HCH-ekosysteemiin ja yhteistyöhön.³²

HCH:n toiminta käynnistyi vuonna 2015, jonka jälkeen terveysteknologia- ja life science -alan kaupallistamistoimet ovat elinkeino-osaston mukaan merkittävästi lisääntyneet. Myös innostus kaupallistamista kohtaan on kasvanut ja kaupallistamisen osaaminen voimakkaasti parantunut. HCH on toiminut sateenvarjona, jonka alla eri toimijat ovat käynnistäneet omia ja yhteisiä hankkeita. Yhteistyötä tehdään esimerkiksi bioteknologian ja healthtech-alan yritysideoiden löytämiseksi ja niiden kehittämiseksi elinkelpoisiksi yrityksiksi. HCH:n piirissä on syntynyt kymmenkunta startup-yritystä, joista neljä on invest in -yrityksiä. Startup-yrityksiin on saatu kaksi pääomasijoitusta. Useita startup-yrityksiä on ollut HCH:n toimialaneuvonnassa, ja yrityksiä on myös tuotu NewCo Helsingin neuvonnan piiriin.³³

Meilahden kampus on toiminut HCH-toiminnan keskuksena. HCH:lla on ollut käytössään avoin innovaatiotila kampusen tutkimus- ja opetuskeskus Biomedicumissa. Vuonna 2017 myös kampuskirjaston rakennukseen Terkkoon avattiin ekosysteemin käyttöön avoin innovaatiotila, Terkko Health Hub, yhteistyössä Helsinki Think Companyn kanssa. Helsingin yliopisto, HUS ja kymmenen suurta lääke- ja terveysteknologian yritystä ovat solmineet Meilahdessa laajat raamisopimukset vuosien 2016–2017 aikana, ja kaikkiaan yhteensä yli 100 yritystä on ilmaissut kiinnostuksensa yhteistyöhön HCH-allianssin kanssa.³⁴

HCH on ollut rakentamassa uudenlaista kaupunki-yliopisto -yhteistyömallia kampuskehittämisessä ja laajan toimijajoukon osallistamisessa. Helsingin kaupungin ja Helsingin Yliopiston käynnistettyä keskustelut Viikin kampusen kehittämisestä HCH on nostettu eri toimijoiden keskuudesta esiin parhaana esimerkkinä. Elinkeino-osaston näkemyksen mukaan kulttuurinmuutos on tapahtumassa siten, että yritys yhteistyö nähdään myös yliopiston tehtäväksi.³⁵

³² Elinkeino-osaston kokoamat kirjalliset vastaukset 23.10.2018.

³³ Elinkeino-osaston kokoamat kirjalliset vastaukset 23.10.2018.

³⁴ Elinkeino-osaston kokoamat kirjalliset vastaukset 23.10.2018.

³⁵ Sähköpostitse saatu täsmennys 4.2.2019.

HCH 2019–2021

Syksyllä 2018 käytiin neuvotteluja konsortion laajentamisesta, ja 1.1.2019 alkaen mukana Health Capital Helsinki 2.0 -hankekokonaisuudessa ovat:

- Aalto-korkeakoulusäätiö sr
- Espoon kaupunki
- Haaga-Helia ammattikorkeakoulu Oy
- Helsingin kaupunki
- Helsingin Yliopisto
- Helsingin ja Uudenmaan Sairaanhoidopiirin kuntayhtymä
- Helsinki Business Hub Ltd Oy
- Laurea-ammattikorkeakoulu Oy
- Metropolia Ammattikorkeakoulu Oy

Uusi toimintamalli käynnistyy vuoden 2019 alussa ja kestää vuoden 2021 loppuun saakka. Sopimuksen osapuolet sitoutuvat rahoittamaan toimintaa vuosittain yhteensä 1 000 000 eurolla, josta Helsingin kaupungin osuus on 240 000 euroa. Osapuolet perustavat Health Capital Helsinki -toimiston, joka toimii Helsinki Business Hub Oy:n yhteydessä.³⁶

Allianssia laajentamalla pyritään saamaan kaikki pääkaupunkiseudun keskeisimmät life science- ja terveysteknologia-alan tutkimus- ja kehittämistoimijat vahvasti mukaan ekosysteemin kehittämiseen. Lisäksi hankkeella on yhteistyötä THL:n ja VTT:n kanssa.³⁷

2.2.3. International House Helsinki sujuvoittaa asettautumista

International House Helsinki³⁸

Helsingin kaupunki käynnisti joulukuussa 2017 International House Helsinki (IHH) -palvelun, joka tarjoaa valtaosan kansainvälisten osaajien tarvitsemista alkuvaiheen neuvonta- ja viranomaispalveluista saman katon alta. IHH palvelee myös yrityksiä ja työnantajia ulkomaiseen työvoimaan ja sen rekrytointiin liittyvissä kysymyksissä. Toiminnan tavoitteena on sujuvoittaa kansainvälisten osaajien alueelle asettautumista sekä nopeuttaa työmarkkinoille siirtymistä.

³⁶ Kansliapäällikön päätös 21.12.2018 270 § Sopimus Health Capital Helsinki -yhteistyöstä vuosina 2019–2021.

³⁷ Elinkeino-osaston kokoamat kirjalliset vastaukset 23.10.2018 ja sähköpostitse saadut täsmennykset 19.12.2018.

³⁸ Elinkeino-osaston kokoamat kirjalliset vastaukset 23.10.2018.

ARVIOINTIMUISTIO 21.2.2019

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2018 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Helsingin kaupunki koordinoi IHH-palvelua. Yhteistyöhön osallistuvat Helsingin, Espoon ja Vantaan kaupunkien lisäksi Uudenmaan maistraatti, Verohallinnon ja Kelan In To Finland -palvelu, Uudenmaan TE-toimisto, Eläketurvakeskus, Helsingin seudun kauppakamari sekä Maahanmuuttovirasto (huhtikuusta 2019 alkaen). Lisäksi SAK:n työsuhdeneuvontaa tarjoava lakimiespalvelu on kytketty toimintaan etäpalveluna.

IHH:n sisällöistä vain osa on vakinaisella rahoituksella. Elinkeino-osaston mukaan toiminta kehittyi voimakkaasti lähivuosina ja toiminnan rahoitukseen on tarkoitus löytää vakinaisia rahoituskanavia. IHH ei ole enää hanke, vaan perustuu jatkossa yhteistyösopimuksiin IHH:n toimijoiden välillä. Helsingin kaupunki johtaa IHH-toimintaa ja koordinoi siellä olevia kumppanuuksia.³⁹

IHH on tarjonnut tukea viranomaisasiointiin helmikuusta 2018 alkaen myös verkkopalveluna. Service Advisor -verkkopalvelu auttaa asiakasta löytämään oikeat viranomaiset sekä neuvoo esimerkiksi, mitä asiakirjoja tämän tulee ottaa mukaan käynnille. Asiakas saa palvelusta käyttöönsä henkilökohtaisen muistilistan, jonka voi tulostaa tai lähettää omaan sähköpostiin. Verkkopalveluun on rakennettu erillinen kansainvälisen opiskelijan palvelupolku, joka tuottaa Helsinkiin saapuvan opiskelijan tilanteeseen ja tarpeisiin räätälöidyn ohjeistuksen viranomaisasiointiin.

IHH:n asiakkuuksien yhteenlaskettu määrä oli joulukuun 2017 ja lokakuun 2018 välisenä aikana 24 700.⁴⁰ Elinkeino-osaston mukaan tämä lukumäärä kuvaa rekisteröityjä asiakkuuksia, kun tosiasiallinen kävijämäärä on huomattavasti suurempi, lähes kaksinkertainen. Palvelun käyttäjistä noin puolet oli ulkomailta vastikään Suomeen saapuneita työntekijöitä. IHH:n projektipäällikön mukaan asiakkaat antoivat palvelun kokonaisarvosanaksi 9,4 asteikolla 1–10.⁴¹

Helsinkiin asettautumisen ja integroitumisen nopeutumista on mahdollista mitata tai seurata vain joiltain osin. Elinkeino-osaston kirjallisten vastausten mukaan International House Helsinki -palvelun perustamisen myötä kansainvälisille osaajille suunnatun palveluntarjonnan löydettävyyttä on parantunut, osaajien viranomaisasiointiin käyttämä aika lyhentynyt sekä yritysten uusien ulkomaisten työntekijöiden työn aloittaminen nopeutunut aiemmasta. Ulkomainen työntekijä saa IHH:sta tarvitsemansa alkuvaiheen neuvonta- ja viranomaispalvelut saman käynnin aikana. IHH on sujuvoittanut ulkomaisen työntekijän asettautumisprosessia esimerkiksi siten, että henkilötunnuksen saaminen maistraatista on nopeutunut noin kahdella viikolla.

Myös sähköisen Service Advisor -verkkopalvelun käyttöönoton tiedetään asiakaspalautteen perusteella helpottaneen erityisesti ulkomaisten tutkijoiden ja erityisasiantuntijoiden viranomaisasiointia. Myös eri viranomaisten palvelupisteisiin kohdistuvien

³⁹ Sähköpostitse saatu täsmennys 4.2.2019.

⁴⁰ Tarkastuslautakunnan 1. toimikunnan arviointikäynnillä kaupunginkansliaan 23.11.2018 saatu tieto.

⁴¹ Elinkeino-osaston kokoamat kirjalliset vastaukset 23.10.2018.

ARVIOINTIMUISTIO 21.2.2019

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2018 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

hukkakäyntien määrän arvioidaan Service Advisorin käyttöönoton myötä vähentyneen.

Neuvontapalvelu työnhakijoille⁴²

International House Helsinki -palvelun osana käynnistettiin joulukuussa 2017 neuvontapalvelu, joka tarjoaa opastusta työhaussa sekä TE-toimiston palvelujen käyttämisessä. IHH-palvelupisteessä on mahdollista myös ilmoittautua työnhakijaksi. Neuvonta on suunnattu ensisijaisesti pääkaupunkiseudulle hiljattain saapuneille kansainvälisille osaajille sekä heidän koulutetuille puolisoilleen. Palvelun tuottamisesta vastaa Uudenmaan TE-toimisto yhteistyössä Helsingin kaupungin kanssa.

Työnhakijaksi IHH:ssa ilmoittautuneita oli joului- elokuun aikana lähes 460. Palvelun asiakaskunta koostuu kuitenkin suurelta osin työnhakuneuvontaa hakevista, joiden määrää TE-toimisto ei tällä hetkellä tilastoi.

Työnantajaneuvonta⁴³

Kansainvälisten opiskelijoiden työllistymistä yrityksiin edistetään välillisesti myös maksutonta työnantajaneuvontaa tarjoamalla. Työnantajaneuvontaa on saatavilla osana International House Helsingin palvelua ulkomaiseen työvoimaan ja sen rekrytointiin liittyvissä kysymyksissä. Palvelua koordinoi Helsingin seudun kauppakamari yhteistyössä Helsingin kaupungin kanssa. Neuvontapalveluun oli elokuun 2018 loppuun mennessä tullut 139 yhteydenottoa.

Työnantajien tueksi on luotu myös sähköinen tietopankki avustamaan yleisimmissä, esimerkiksi työnantajan lakisääteisiä velvollisuuksia koskevissa ongelmatilanteissa.

Tulossa Host-ohjelma kansainvälisten osaajien puolisoille⁴⁴

Työ- ja elinkeinoministeriö on myöntänyt Helsingin kaupungille rahoitusta Host-ohjelma -työnimellä kulkevan ohjelman konseptointiin. Ohjelma tuo yhteen vastikään Helsinkiin muuttaneita kansainvälisten osaajien puolisoita ja paikallisia vapaaehtoisia (kuntalaisia). Ohjelmalla tuetaan puolisoitten kotoutumista sekä sosiaalista ja ammatillista verkostoitumista, joiden tiedetään olennaisesti joko lisäävän tai vähentävän osaajaperheiden alueelle jäämisen todennäköisyyttä.

⁴² Elinkeino-osaston kokoamat kirjalliset vastaukset 23.10.2018.

⁴³ Elinkeino-osaston kokoamat kirjalliset vastaukset 23.10.2018.

⁴⁴ Elinkeino-osaston kokoamat kirjalliset vastaukset 23.10.2018.

ARVIOINTIMUISTIO 21.2.2019

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2018 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Host-ohjelma konseptoidaan ja pilotoidaan vuoden 2019 aikana. Ohjelma kytketään käynnistyessään osaksi International House Helsingin toimintaa.

2.2.4. Työperäisen maahanmuuton hankkeita on käynnissä

Kaupunkistrategian mukaan työperäistä maahanmuuttoa ja sen osuutta kokonaismaahanmuutossa pyritään kasvattamaan.

Elinkeino-osaston kirjallisten vastausten mukaan osaavan kansainvälisen työvoiman Helsinkiin houkuttelemiseksi on käynnistetty erityisesti alla lueteltuja hankkeita ja toimenpiteitä. Lisäksi osaavan työvoiman maahanmuuttoa edistetään osaajien asettumista ja yhteiskunta- ja työmarkkinaintegraatiota helpottamalla sekä ulkomailla hankitun osaamisen tunnistamiseen ja hyödyntämiseen tähtääviä käytänteitä kehittämällä. Näihin liittyviä toimenpiteitä on jo kuvattu edellisessä luvussa sekä luvuissa 2.1.3–2.1.4.

Talent Boost -toimenpideohjelma

Pääministeri Juha Sipilän hallitus päätti puoliväliriihessä 2017 käynnistää poikkihallinnollisen valtioneuvoston yhteisen Talent Boost – Kasvua kansainvälisistä osaajista -toimenpideohjelman. Ohjelman tavoitteena on tehdä Suomi tunnetummaksi ja houkuttelevammaksi kansainvälisille osaajille sekä kanavoida Suomessa jo olevien kansainvälisten osaajien asiantuntemusta yritysten kasvun ja kansainvälistymisen sekä innovaatiotoiminnan tueksi. Ohjelmassa ovat mukana teeman kannalta keskeisimmät ministeriöt (TEM, OKM, SM, UM, VNK, VM) sekä suurimmat kasvukeskukset Helsinki, Espoo, Vantaa, Tampere ja Turku.⁴⁵ Helsingin kaupungilla on edustus Talent Boost -toimenpideohjelman ohjaus- ja valmisteluryhmissä. Toimenpideohjelman kautta pyritään vuodesta 2019 alkaen myös suuntaamaan rahoitusta muun muassa International House Helsinki -palvelun toiminnan vakiinnuttamiseen.⁴⁶

Alkuvuodesta 2019 Helsingin kaupunki koordinoi Talent Boost-ohjelman alla olevaa hankehakua, jossa kehitetään kansainvälisten osaajien houkuttelua, asettumista sekä työllistymistä. Suunnittelussa tehdään yhteistyötä muun muassa alueen korkeakoulujen, yritysten, etujärjestöjen, kauppakamarin, IHH:n sekä TEMin kanssa. Hankkeessa on tavoitteena saada osaavaa työvoimaa yrityksille, osin houkuttelemalla uusia työntekijöitä ulkomailta, osin löytämällä työvoimaa alueella jo asuvista kansainvälisistä osaajista. Rahoituspäätöstä odotetaan huhtikuun 2019 aikana ja laaja hanke käynnistyyneen toukokuussa 2019. Hankkeen kokonaisbudjetti tulee olemaan 2–3 miljoonaa euroa.⁴⁷

⁴⁵ <https://tem.fi/kysymyksiä-ja-vastauksia-talent-boostista> Luettu 21.12.2018.

⁴⁶ Elinkeino-osaston kokoamat kirjalliset vastaukset 23.10.2018.

⁴⁷ Sähköpostitse saatu täsmennys 4.2.2019.

ARVIOINTIMUISTIO 21.2.2019

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2018 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Helsingin rahoittamat hankkeet

Helsinki rahoittaa hanketoimintaa, jolla osaavaa työvoimaa houkutellaan kaupungin kasvun ja kilpailukyvyn kannalta tärkeisiin työvoimapula-ammatteihin. Helsinki Business Hub on käynnistänyt IT-alan osaajien houkutteluun keskittyvän seudullisen pilotihankkeen, jota rahoittavat Helsingin ja Espoon kaupungit sekä työ- ja elinkeinoministeriö. Osaajien houkuttelu -hankkeen tavoitteena on houkutella vuosien 2018–19 aikana pääkaupunkiseudulle vähintään 100 ulkomaista ohjelmistoalan osaajaa sekä paketoita osaajille ja heitä rekrytoiville yrityksille suunnattuja palveluita asiakaslähtöisiksi kokonaisuuksiksi. Hankkeen kesto on yhdeksän kuukautta.⁴⁸ Helsinki Business Hubin mukaan hankkeen lyhyen keston vuoksi 10 osaajan houkuttelu on hankkeen varsinainen tavoite, mutta on todennäköistä, että hankkeella on vaikutusta vielä hankkeen päättymisen jälkeen, minkä vuoksi on puhuttu 100 osaajan houkuttelusta.⁴⁹

HBH:n toteuttama hanke liittyy työ- ja elinkeinoministeriön koordinoimaan Talent Boost -toimenpideohjelmaan. HBH:n hankkeessa on lisäksi tarkoituksenaan organisoida verkosto ja luoda toimintamalli sille, miten ohjelmisto-osaajien houkuttelu kannattaa jatkossa toteuttaa pääkaupunkiseudulla.⁵⁰

Lisäksi kaupunki tukee innovaatorahaston kautta hankkeita The Shortcut, Maria 0-1 ja Games Factory, joilla edesautetaan joko suoraan tai välillisesti strategisesti tärkeiden osaajaryhmien alueelle sijoittumista.⁵¹

NewCo Helsingin yrittäjän soft landing⁵²

NewCo Helsinki houkuttelee ulkomaisia startup-yrittäjiä Helsinkiin tarjoamalla Helsinkiä sijoittumispaikkana harkitseville yrittäjille soft landing -palveluita. Soft landing -palvelupakettiin sisältyy muun muassa käyttöoikeus co-working -työtiloihin sekä nimetty tukihenkilö, joka avustaa verkostoitumisessa ja tutustuttaa Helsingin startup-kenttään. Asiakkaan hyödynnettävissä ovat myös muut NewCo:n liitännäispalvelut, kuten asiantuntija- ja koulutuspalvelut.

Startup-tiimejä houkutellaan Helsinkiin lisäksi NewCo:n hallinnoiman Kansainvälistä kasvua -hankkeen kautta, joka päättyy vuonna 2020. NewCo Helsinki tai sen ekosysteemikumppanit tarjoavat hankkeessa valikoiduille ulkomaisille startup-tiimeille valmennusohjelman, joka tähtää yritysten kehittämiseen ja alueelle sijoittautumiseen. Vuodelle 2018 on toteutumassa kolme, noin kymmenelle startup-yritykselle tai -tiimille suunnattua valmennuskokonaisuutta. Tavoitteena on saada 20 prosenttia valmennusohjelmiin osallistuvista jäämään Helsinkiin.

⁴⁸ Elinkeino-osaston kokoamat kirjalliset vastaukset 23.10.2018.

⁴⁹ Tapaaminen Helsinki Business Hubissa muistioloannoksen johdosta 11.1.2019.

⁵⁰ Tapaaminen Helsinki Business Hubissa muistioloannoksen johdosta 11.1.2019.

⁵¹ Elinkeino-osaston kokoamat kirjalliset vastaukset 23.10.2018.

⁵² Elinkeino-osaston kokoamat kirjalliset vastaukset 23.10.2018.

ARVIOINTIMUISTIO 21.2.2019

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2018 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

2.2.5. Markkinointi uudistui 2018

Kaupunginhallitus hyväksyi 23.5.2016 § 505 Helsingin kaupungin brändikonseptin ja markkinointistrategian. Kaupungin yhtenäinen markkinointi ja uuden visuaalisen ilmeen toteuttaminen alkoi organisaatiouudistuksen myötä 1.6.2017. Tarkastuslautakunta arvioi kaupunkimarkkinointia vuoden 2016 arviointikertomuksessaan. Tuolloin todettiin muun muassa, että ”perinteisesti kukin virasto on markkinoinut omia palvelujaan, ja Helsinkiä matkailukohteena on markkinoitu matkailu- ja kongressimarkkinoinnin puitteissa. Ajattelutavan ja toimintatavan muutos kohti kaupunkimarkkinointia on merkittävä. Kaupungin markkinointia osajille, kaupunkilaisille ja yrityksille ei juuri ole aiemmin tehty, vaan markkinointi on aiemmin kohdistunut pitkälti matkailijoihin.”⁵³

Helsingin kaupungin markkinointistrategiset linjaukset 2016–2020 käsittelevät muun muassa elinkeinomarkkinointia. Linjausten mukaan ”Kansainvälisille osajille tulee rakentaa ja konseptoida entistä parempia palveluita, jotka tukevat ja nopeuttavat työllistymistä ja integroitumista Helsinkiin. Osajien houkuttelu vaatii räätälöityä markkinoinnin konseptointia.” Tässä luvussa käsitellään räätälöityä markkinoinnin konseptia. Luvuissa 2.1.3.–2.1.4 on käsitelty linjauksen alkuosaa, joka koskee palveluita.

Helsingin operatiivisesta kaupunkimarkkinoinnista vastaava Helsinki Marketing avasi kesäkuussa 2017 uuden MyHelsinki.fi -palvelun. Se on osa Helsingin kaupunkimarkkinoinnin laajempaa uudistusta, jonka tavoitteena on lisätä Helsingin kansainvälistä tunnettuutta ja vetovoimaa sekä parantaa kaupungin palvelu- ja elämystarjonnan löydettävyyttä.⁵⁴

Elinkeino-osaston Helsinki Marketing Oy:stä kokoaman vastauksen mukaan MyHelsinki.fi -palveluun rakentuu syksyllä 2018 kaksi uutta sisältökokonaisuutta, jotka kertovat Helsingissä työskentelystä ja asumisesta sekä kaupunkiin integroitumisesta. Lähtökohta on palvelujournalistinen ja perustuu suurelta osin paikallisten, mukaan lukien Helsinkiin muuttaneiden, kokemuksiin kaupungista. Sisältökokonaisuuksien työnimet ovat Working in Helsinki ja Living in Helsinki. Sisältökokonaisuuksissa tuotetaan kuva- ja tekstisisältöä kansainvälisten osajien ja perheiden houkuttelussa ja sitouttamisessa hyödynnettäväksi.⁵⁵

Osa suunnitelluista sisällöistä on julkaistu vuoden 2018 lopulla, ja kokonaisuus valmistuu helmikuussa 2019.⁵⁶ Helsinki Business Hub tilasi Working in Helsinki -kokonaisuuden Helsinki Marketing Oy:ltä osana edellä mainittua osajien houkuttelu -projektia. HBH:n tarkoituksena on jatkossa käyttää markkinoinnissa rinnakkain Working in Helsinki ja Living in Helsinki -kokonaisuuksia, jotka tukevat toisiaan niin osajien

⁵³ Tarkastuslautakunnan arviointikertomus 2016, 59.

⁵⁴ Elinkeino-osaston kokoamat kirjalliset vastaukset 23.10.2018.

⁵⁵ Elinkeino-osaston kokoamat kirjalliset vastaukset 23.10.2018.

⁵⁶ Sähköpostitse saatu täsmennys Helsinki Marketing Oy:stä 3.1.2019 ja 30.1.2019.

ARVIOINTIMUISTIO 21.2.2019

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2018 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

kuin investointienkin houkuttelussa. Investointien houkuttelevuudessa yksi näkökulma investoijalle on se, houkutteleeko Helsinki tai Helsingin seutu kansainvälisiä osaajia ja laajemmin heidän perheitään.⁵⁷

Seuraavassa tarkemmin kuvatut juttusarjat ideoidaan ja rahoitetaan Helsinki Marketingin, Helsinki Business Hubin sekä kaupunginkanslian elinkeino-osaston yhteistyönä.

Working in Helsinki⁵⁸

Sisältökokonaisuudessa tuotetaan kuva- ja tekstisisältöä osaajien houkuttelussa hyödynnettäväksi. Sisältö julkaistaan MyHelsinki.fi-palvelussa, ja se on hyödynnettävissä myös muissa kanavissa. Tavoitteena on kertoa helsinkiläisistä työyhteisöistä ja organisaatiokulttuurista, Helsingistä innovaatioiden mahdollistajana sekä siitä, miten työ ja arki on Helsingissä mahdollista yhdistää.

Sisältö jakaantuu neljään eri kokonaisuuteen:

- 1) Helsinkiläiset työyhteisöt
- 2) Helsinkiläiset innovaatiot
- 3) Työkulttuuri ekspatin näkökulmasta
- 4) Työn ja arjen yhdistäminen Helsingissä.

Living in Helsinki⁵⁹

Sisältökokonaisuudessa tuotetaan kuva- ja tekstisisältöä osaajien houkuttelua varten hyödynnettäväksi. Sisältö julkaistaan MyHelsinki.fi-palvelussa, ja se on hyödynnettävissä myös muissa kanavissa. Tavoitteena on kertoa siitä, miten Helsinkiin muuttaneiden ekspatriaattien perheet ja läheiset integroituvat kaupunkiin sekä siitä, millainen kaupunki Helsinki on elinympäristönä.

Sisältö jakaantuu neljään eri kokonaisuuteen:

- 1) Helsinkiläiset yhteisöt (vapaa-ajan yhteisöt, vapaaehtoistyö)
- 2) Helsinki käyttöliittymänä – miksi Helsingissä on hyvä asua
- 3) Helsinki ekspatin puolison ja perheen näkökulmasta
- 4) Elämä Helsingissä.

Myös organisaatio uudistuu

Markkinoinnin sisällöllisen uudistumisen lisäksi kaupunginkanslian organisaatiota uudistui 1.1.2019 alkaen. Aiemmin kaupunkimarkkinointi oli osa elinkeino-osastoa,

⁵⁷ Tapaaminen Helsinki Business Hubissa muistioloennoksen johdosta 11.1.2019.

⁵⁸ Elinkeino-osaston kokoamat kirjalliset vastaukset 23.10.2018.

⁵⁹ Elinkeino-osaston kokoamat kirjalliset vastaukset 23.10.2018.

ARVIOINTIMUISTIO 21.2.2019

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2018 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

mutta uudistuksessa markkinointi kuuluu viestintäosastoon, jossa aloitti markkinointi-tyksikkö. Sen toimialaan kuuluvat markkinointi, tapahtumallisuuden kehittäminen, tapahtumat, kaupungin brändin johtaminen sekä kaupungin visuaalisen ilmeen ohjaus.⁶⁰ Uudistusta perusteltiin muun muassa siten, että kaupunkimarkkinoinnin, kaupungin brändinhallinnan ja vieraanvaraisuuspalveluiden yhdistäminen samaan osastoon viestinnän kanssa mahdollistaa Helsingin kotimaisen ja kansainvälisen tunnettuuden ja vetovoiman johdonmukaisen rakentamisen strategisella tasolla.⁶¹

Kansainvälisen tunnettuuden rakentaminen vaatii aikaa, resursseja ja yhteistyötä

Helsingin kaupunki on uudistanut kaupunkimarkkinoinnin siten, että elinkeinomarkkinointia ei tehdä erillisenä markkinointina, vaan markkinointia tehdään kokonaisvaltaisesti. Kaupunkimarkkinoinnin siirryttyä viestintäosastolle jäi elinkeino-osastolle yksi henkilö, joka koordinoi elinkeinomarkkinointia. Kaupungin tytäryhtiö Helsinki Marketing Oy tekee elinkeinomarkkinointia osana kaupunkimarkkinointia, ja se on omistajaohjauksen näkökulmasta viestintäosaston roolissa. Helsinki Business Hub puolestaan toimii investointien ja pilottiluonteisesti osajien houkuttelun alueella, jolloin sen markkinointitoimenpiteet ovat ensisijaisesti elinkeinomarkkinointia, joka hyödyntää toiminnassaan Helsinki Marketing Oy:n tekemää kaupunkimarkkinointia. Helsinki Marketing Oy on pelkästään Helsingin omistuksessa, kun taas HBH on seudullinen yhtiö, eli se on pääkaupunkiseudun kaupunkien ja Uudenmaan liiton yhteisomistuksessa. Helsingin elinkeinojohtaja on HBH:n hallituksen puheenjohtaja. Helsinki Marketing Oy markkinoi Helsinkiä, ja tarjoaa muille pääkaupunkiseudun kaupungeille mahdollisuuden kiinnittyä Helsingin markkinointiin. Vantaa on halukas kansainvälisessä markkinoinnissa kiinnittymään Helsinki-brändiin, mutta Espoo näkee tärkeäksi rakentaa myös Espoon kaupungille kansainvälistä tunnettuutta. Helsinki Marketing Oy:n toiminnassa seudullista markkinointia tehdään sisältövetoisesti kumppanuussopimusten avulla. Tällöin sisältö ohjaa markkinointia, ei se, minkä kunnan alueella markkinoitava asia tapahtuu.⁶²

HBH tekee seudun yhteismarkkinointia investointien ja pilottiluonteisesti osajien houkuttelun näkökulmasta. Koska HBH:n omistajiin kuuluvat Helsingin lisäksi myös muut pääkaupunkiseudun kaupungit, ei HBH pysty suoraan hyödyntämään yhden kaupungin markkinointistrategiaa tai visuaalista ilmettä. HBH:n mukaan tämä vaatii ajoittain kompromissien tekemistä parhaan ratkaisun sijasta.⁶³

⁶⁰ Kaupunginkanslian toimintasääntö 1.1.2019 alkaen.

⁶¹ Kvsto 14.2.2018 § 36 Kaupunginkanslian uudistaminen ja hallintosäännön muuttaminen, esittelijän perustelut.

⁶² Tämän kappaleen lähteenä on puhelinkeskustelu Helsinki Marketing Oy:n toimitusjohtajan kanssa 15.1.2019 ja sähköpostitse saadut täsmennykset 17.1.2019.

⁶³ Tapaaminen Helsinki Business Hubissa muistiluonnoksen johdosta 11.1.2019 ja sähköpostitse saadut täsmennykset 16.1.2019.

ARVIOINTIMUISTIO 21.2.2019

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2018 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Helsingin kaupungin sisällä aiempaa yhtenäisempi markkinointistrategia ja brändi tulevat todennäköisesti helpottamaan HBH:n yhteistyötä kaupungin markkinoinnin ja viestinnän kanssa. HBH:n mukaan on kuitenkin edelleen tilanteita, joissa kaupungin kansainvälisissä hankkeissa voitaisiin vielä parantaa ulkomaisten investointien houkuttelun näkökulmaa.⁶⁴

HBH:n näkemyksen mukaan kansainvälisen tunnettuuden ja brändin rakentaminen vaatii runsaasti resursseja ja toistoja ollakseen tehokasta. Kaupunkien omien erillisten markkinointitoimenpiteiden sijaan kansainvälisen tunnettuuden parantamista edusauttaisi kaupunkien yhteiset markkinointi- ja viestintäpanostukset ja jopa yhteinen kansainvälinen brändi.⁶⁵ Sekä HBH:n johtoryhmän mukaan että Helsinki Marketing Oy:n toimitusjohtajan näkemyksen mukaan on epärealistista, että Helsinki, Espoo ja Vantaa voisivat kukin kilpailla kansainvälisestä huomiosta omalla brändillään. Ulkomaisten yritysten, osaajien ja sijoittajien näkökulmasta on vain yksi Helsinki tai pääkaupunkiseutu kuntarajoista riippumatta.⁶⁶ Elinkeino-osaston näkemyksen mukaan markkinoinnin tehoa heikentää se, että viestintää tapahtuu sekä kunkin kaupungin omalla brändillä että Greater Helsinki -brändillä. Greater Helsinki -termi on myös kansainvälisesti harhaanjohtava, koska useimmiten ”Greater” mielletään tarkoittamaan kehysalueita tai maakuntaa. Esimerkiksi Amsterdam ja Barcelona ovat onnistuneet yhdistämään seudullisen viestinnän yhden brändin alle.⁶⁷

HBH:ssa on markkinointiviestintäjohtaja ja markkinointiviestinnän asiantuntija, joten pienten resurssien hajauttamista järkevämpänä HBH pitäisi sitä, että kaupungit ja HBH pystyisivät tekemään yhteistä elinkeinomarkkinointia ja hyödyntämään toistensa resursseja ja osaamista paremmin. Kaupunkikohtaisen kansainvälisen viestinnän ja markkinoinnin sijasta tehokkaampaa olisi, jos seudun kansainvälistä elinkeinomarkkinointia voitaisiin tehdä seudullisesti yhteisen elinkeinostrategian pohjalta.⁶⁸

2.2.6. Englanninkielisen koulutuksen ja kasvatuksen paikat kaksinkertaistuvat

Kaupunkistrategian mukaan englanninkielisen koulutuksen ja varhaiskasvatuksen paikkamäärä kaksinkertaistetaan. Kasvatuksen ja koulutuksen toimialalta saatujen tietojen mukaan strategian tavoite saavutetaan kaikilla koulutusasteilla. Seuraavassa

⁶⁴ Tapaaminen Helsinki Business Hubissa muistioloituksen johdosta 11.1.2019 ja sähköpostitse saadut täsmennykset 16.1.2019.

⁶⁵ Tapaaminen Helsinki Business Hubissa muistioloituksen johdosta 11.1.2019 ja sähköpostitse saadut täsmennykset 16.1.2019.

⁶⁶ Tapaaminen Helsinki Business Hubissa muistioloituksen johdosta 11.1.2019 ja puhelinkeskustelu Helsinki Marketing Oy:n toimitusjohtajan kanssa 15.1.2019.

⁶⁷ Tapaaminen kaupunginkanslian elinkeino-osastolla muistioloituksen johdosta 24.1.2019.

⁶⁸ Tapaaminen Helsinki Business Hubissa muistioloituksen johdosta 11.1.2019 ja sähköpostitse saadut täsmennykset 16.1.2019.

ARVIOINTIMUISTIO 21.2.2019

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2018 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

on esitetty tavoitteen toteutumista strategiakauden aikana kuvaavia tietoja perustuen toimialan kirjallisiin vastauksiin.⁶⁹

Englanninkielisen varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen sekä toisen asteen paikkamäärä kasvaa strategiakauden aikana 143 aloituspaikasta 510 aloituspaikkaan kun verrataan vuoden 2017 elokuuta vuoteen 2021. Paikkamäärä siis 3,5-kertaistuu kokonaisuutena.

Englanninkielisessä varhaiskasvatuksessa, perus- tai lukio-opetuksessa opiskelevien lasten ja nuorten kokonaismäärä kasvaa strategiakauden aikana 915:stä (1.8.2017) 1 985:een (1.8.2021).

Kaksinkertaistumisen tavoite saavutettiin esiopetuksessa jo 1.8.2018. Lukio- ja ammatillisen koulutuksen osalta tavoite saavutetaan 1.8.2019. Perusopetuksessa ja varhaiskasvatuksessa tavoite saavutetaan 1.8.2020. Seuraavassa on esitetty tarkemmat tiedot koulutusasteittain.

Englanninkielinen varhaiskasvatus ja esiopetus⁷⁰

Taulukosta 3 nähdään, että varhaiskasvatuksessa ei ole ollut lainkaan englanninkielisiä aloituspaikkoja. Niiden määräksi tulee 70 vuodesta 2020 alkaen. Myös esiopetuksessa lähtötilanne oli nolla aloituspaikkaa. Ensin perustettiin 35 aloituspaikkaa vuonna 2018, ja vuodesta 2020 lähtien 70 aloituspaikkaa. Englanninkielinen esiopetus on alkanut kahdessa päiväkodissa 1.8.2018. Lisäksi järjestetään kielirikasteista esiopetusta, jossa on tavoitteena lisätä ryhmiä vuosittain kaikille varhaiskasvatusalueille. Toteutuvien ryhmien lukumäärä riippuu esiopetukseen hakeutuvien valinnoista.

Taulukko 3 Englanninkielisen varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen aloituspaikkojen kehitys 2017–2019 ja tavoite 2019–2022

	2017– 2018	2018– 2019	2019– 2020	2020– 2021	2021– 2022
Englanninkielinen varhaiskasvatus					
aloituspaikat	0	0	0	70	70
yksiköiden määrä	0	0	0	3-5	3-5
Englanninkielinen esiopetus (laajamittainen kaksikielinen esiopetus)					
aloituspaikat	0	35	35	70	70
yksiköiden määrä	0	1–2	1–2	3–5	3–5
Kielirikasteinen suomi-englanti esiopetus					
ryhmien määrä	5	6	6–12	10–15	10–15

⁶⁹ Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan kirjalliset vastaukset 25.10.2018.

⁷⁰ Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan kirjalliset vastaukset 25.10.2018.

ARVIOINTIMUISTIO 21.2.2019

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2018 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Kaupungin tarjoamassa englanninkielisessä esiopetuksessa ei tarvitse olla englannin kielen taitoa ryhmässä aloittaessa. Täysin englanninkielistä opetusta tarjoavat yksityiset esiopetuksen järjestäjät tai Helsingin eurooppalainen koulu.⁷¹

Englanninkielinen perusopetus⁷²

Taulukosta 4 nähdään, että englanninkielisen perusopetuksen 1. vuosiluokan aloituspaikkamäärä kaksinkertaistuu 1.8.2020 mennessä, jolloin aloituspaikkojen määrä kasvaa 103:stä 200 aloituspaikkaan. Vuodesta 2019 alkaen englanninkielistä perusopetusta on seitsemässä koulussa. Kyse on laajamittaisesta kaksikielisestä opetuksesta, jossa 25–80 prosenttia opetuksesta annetaan englanniksi riippuen luokka-asteesta ja opetuslinjasta. Lisäksi oppilaiden on mahdollista saada oman äidinkielen opetusta kaksi tuntia viikossa. Opetus soveltuu englantia jo ennen opetukseen hakeutumista osaaville oppilaille.

Taulukko 4 Englanninkielisen perusopetuksen (laajamittainen kaksikielinen opetus) 1. luokan aloituspaikkojen kehitys 2017–2019 ja tavoite 2019–2022

	2017– 2018	2018– 2019	2019– 2020	2020– 2021	2021– 2022
aloituspaikat	103	128	178	200	200
koulujen määrä	4	5	7	7	7

Laajamittaiseen kaksikieliseen suomi-englanti –opetukseen pyritään soveltuvuuskokeilla. Soveltuvuuskokeissa testataan oppilaan kielellisiä valmiuksia joko suomen tai englannin kielellä riippuen koulusta. Soveltuvuuskoekäytäntöä on tarkoitus kehittää siten, että vain englantia osaavien hakeutuminen opetukseen on mahdollista entistä laajemmin. Tällöin soveltuvuuskoee on englannin kielellä.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimialla toimivat koulut, joissa laajamittaista kaksikielistä perusopetusta on tarjolla, on lueteltu alla.

2017–2018:

Maunulan ala-asteen koulu, luokat 1–6

Töölön ala-asteen koulu, luokat 1–6

Kulosaaren ala-asteen koulu, luokat 1–6

Ressun peruskoulu, luokat 1–9

2018–2019 lisäksi:

Malmin peruskoulu, luokat 1–9

2019–2020 lisäksi:

Vesalan peruskoulu, luokat 1–9

⁷¹ Sähköpostitse saatu tarkentava tieto, varhaiskasvatuksen asiantuntija 1.11.2018, kasvatuksen ja koulutuksen toimiala.

⁷² Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan kirjalliset vastaukset 25.10.2018.

ARVIOINTIMUISTIO 21.2.2019

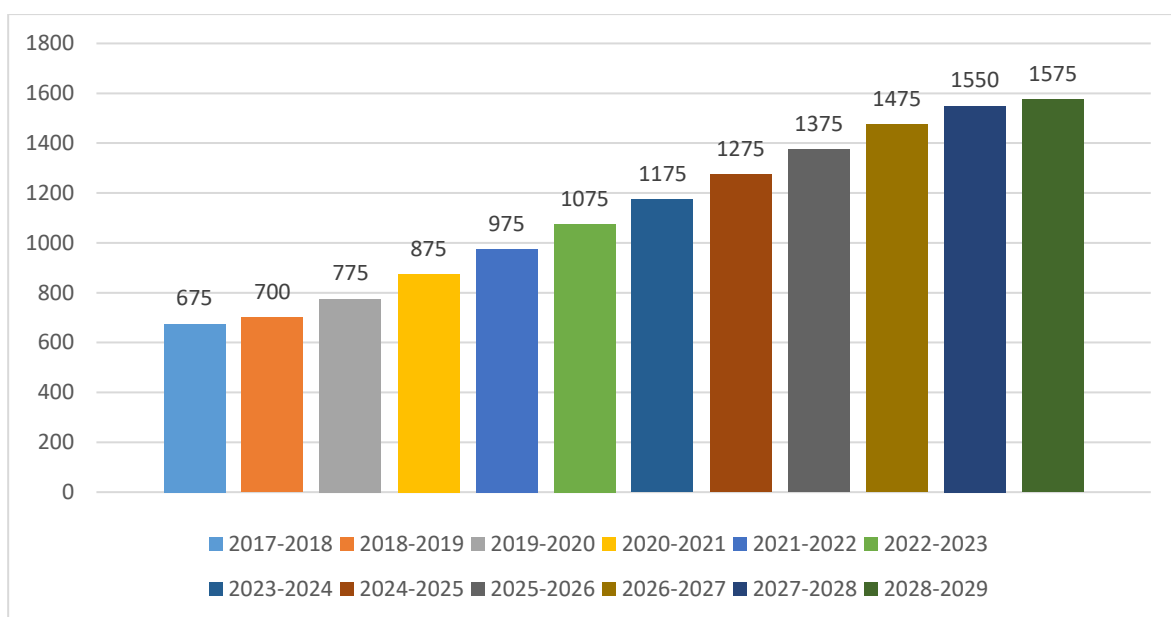
Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2018 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Laajasalon peruskoulu, luokat 1–9

2020–2021 lisäksi:

Ressun peruskoulun aloituspaikkojen lisääminen 25:stä 50:een, mikäli kouluun saadaan lisätiloja.

Ensimmäisen luokan aloituspaikkamäärän lisäyksen myötä englanninkielisessä perusopetuksessa opiskelevien oppilaiden kokonaismäärä nousee 675 oppilaasta 1 575 oppilaaseen 1.8.2028 mennessä, kun strategiakauden aikana perustettujen linjojen opetus kattaa luokat 1-9. Kokonaismäärän kasvu on kuvattu kuviossa 2.

Kuvio 2 Englanninkielisessä perusopetuksessa opiskelevien oppilaiden kokonaismäärä 2017–2019 ja ennuste 2019–2029

Kaupungin koulujen lisäksi kaksikielistä opetusta antavat ne sopimuskoulut, joihin opetuksellinen jatkumo on rakennettu kaupungin ala-asteen kouluista. Näitä ovat Töölön yhteiskoulu, Kulosaaren yhteiskoulu ja Maunulan yhteiskoulu. Lisäksi kaksikielistä opetusta antaa Helsingin Uusi Yhteiskoulu vuosiluokille 7-9. Näiden koulujen osalta toimialalla on käyty alustavia neuvotteluja oppilasmäärän kasvattamiseksi kaksikielisessä opetuksessa. Kaksikielistä suomi-englanti opetusta antaa lisäksi Englantilainen koulu, Eurooppalainen koulu ja International School.

Lisäksi perusopetuksessa on joissakin kouluissa mahdollisuus osallistua kielirikastettuun suomi-englanti –opetukseen, jossa opetuksesta 10–25 prosenttia annetaan englanniksi. Lukuvuonna 2017–2018 tällaisia kouluja oli kaksi, lukuvuonna 2018–2019 kuusi, ja jatkossa kymmenen koulua. Kaikki koulunsa aloittavat voivat hakeutua kielirikasteiseen opetukseen.

ARVIOINTIMUISTIO 21.2.2019

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2018 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Ruotsinkielisessä perusopetuksessa kaksikielinen opetus käynnistyy aikaisintaan syksyllä 2020. Ruotsinkielisen perusopetuksen puolella ruotsi-englanti -opetuksen konsepti vaatii vielä kehittämistä ja eri näkökohtien selvittämistä. Oppilaiden kieli-tausta ja tarpeet poikkeavat suomenkielisestä perusopetuksesta. Lisäksi suomen kielen asema A1-kielenä vaatii keskustelua. Aikaa tarvitaan myös kaksikielisen opetuksen pedagogiikan valmiuksien lisäämiseen ja opettajien kouluttamiseen.

Englanninkielinen lukiokoulutus⁷³

Lukiokoulutuksen osalta paikkamäärä kaksinkertaistuu 1.8.2019 mennessä, jolloin aloituspaikkamäärä kasvaa 40:stä 110:een (taulukko 5). Aloituspaikkamäärä sisältää sekä International Baccalaureate -ohjelman sekä englanninkielistä kansallisen opetussuunnitelman mukaista lukiokoulutusta antavien lukiodien aloituspaikat. Ressun lukion International Baccalaureate -linjan aloituspaikkojen määrä kaksinkertaistetaan 40:stä 80:een vuosien 2017–2019 aikana. Kansallisen opetussuunnitelman mukaiseen lukiokoulutukseen kasvatuksen ja koulutuksen toimiala hakee syksyn 2018 aikana opetus- ja kulttuuriministeriöltä englanninkielisen lukiokoulutuksen järjestämis-lupaa. Aloituspaikkojen lisääminen edellyttää siis, että opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää opetuksenjärjestämiselle luvan. Jos lupa myönnetään, tarjotaan englanninkielistä lukio-opetusta 1.8.2019 alkaen kahdessa lukiossa siten, että aloituspaikkoja on ensimmäisenä lukuvuotena 30, toisena 60 ja kolmantena 90.

Taulukko 5 Englanninkielisen lukiokoulutuksen aloituspaikkojen kehitys 2017–2019 ja tavoite 2019–2022

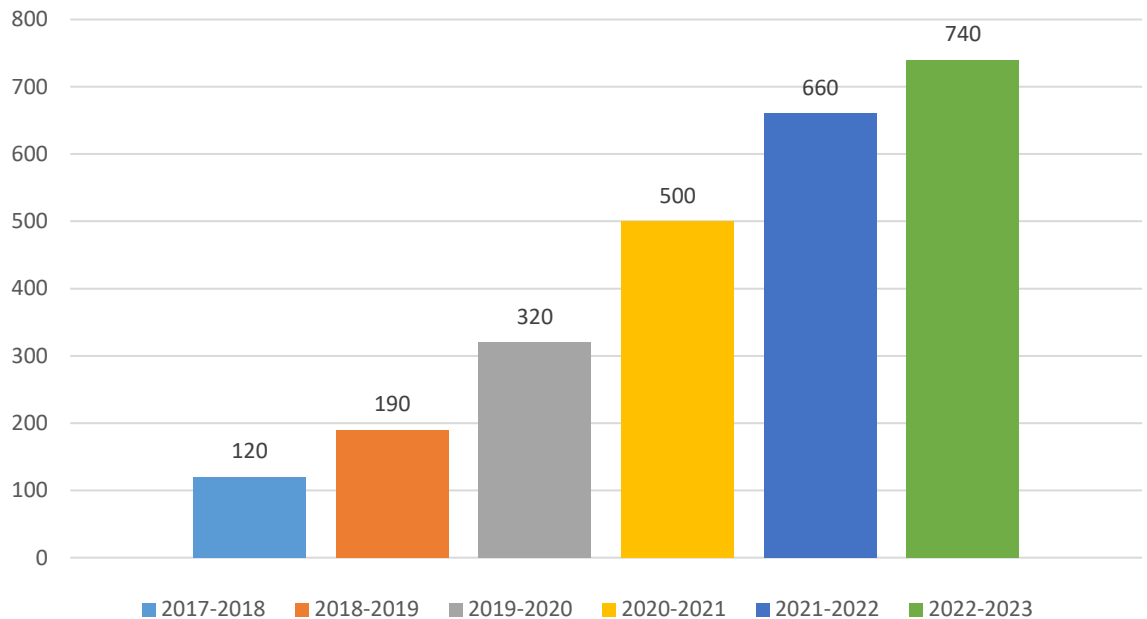
	2017– 2018	2018– 2019	2019–2020	2020– 2021	2021– 2022
Kansallinen englanninkielinen lukiokoulutus					
aloituspaikat	0	0	30	60	90
lukiodien määrä	0	0	2	3	3
International Baccalaureate (Ressun lukio)					
aloituspaikat	40	60	80	80	80

Aloituspaikkojen lisäyksen myötä englanninkielisessä lukio-opetuksessa opiskelevien oppilaiden kokonaismäärä nousee 120 oppilaasta 740 oppilaaseen 1.8.2022. Kokonaismäärän kasvu on kuvattu kuviossa 3.

⁷³ Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan kirjalliset vastaukset 25.10.2018.

ARVIOINTIMUISTIO 21.2.2019

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2018 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Kuvio 3 Englanninkielisessä lukio-opetuksessa opiskelevien kokonaismäärä 2017–2019 ja ennuste 2019–2023

Helsingin yksityisistä lukioista englanninkielistä lukio-opetusta tai International/European Baccalaureate tutkinto-ohjelmien mukaista opetusta tarjoavat Kulosaaren yhteiskoulun lukio, Englantilainen koulu, Helsingin Suomalainen Yhteiskoulun lukio, Töölön yhteiskoulun lukio, International school of Helsinki ja Eurooppalainen koulu.

Englanninkielinen ammatillinen koulutus⁷⁴

Ammatillisen koulutuksen osalta englanninkielisen koulutuksen kaksinkertaistaminen toteutuu 1.8.2019, jos opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää englanninkieliselle opetukselle järjestämisluvan. Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala on hakenut järjestämisluvaa kuvallisen ilmaisun ja media-alan perustutkintoon sekä ravintola- ja catering-alan perustutkintoon. Helsingille on jo aikaisemmin myönnetty sosiaali- ja terveystieteiden sekä matkailualan perustutkinnoille englanninkielisen opetuksen järjestämisluva. Matkailualan perustutkintoa otetaan suorittamaan 20–25 opiskelijaa keväällä 2019. Taulukosta 6 nähdään, että aloituspaikkoja on lukuvuonna 2019–2020 tarkoitus tarjota yhteensä 60.

⁷⁴ Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan kirjalliset vastaukset 25.10.2018.

ARVIOINTIMUISTIO 21.2.2019

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2018 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

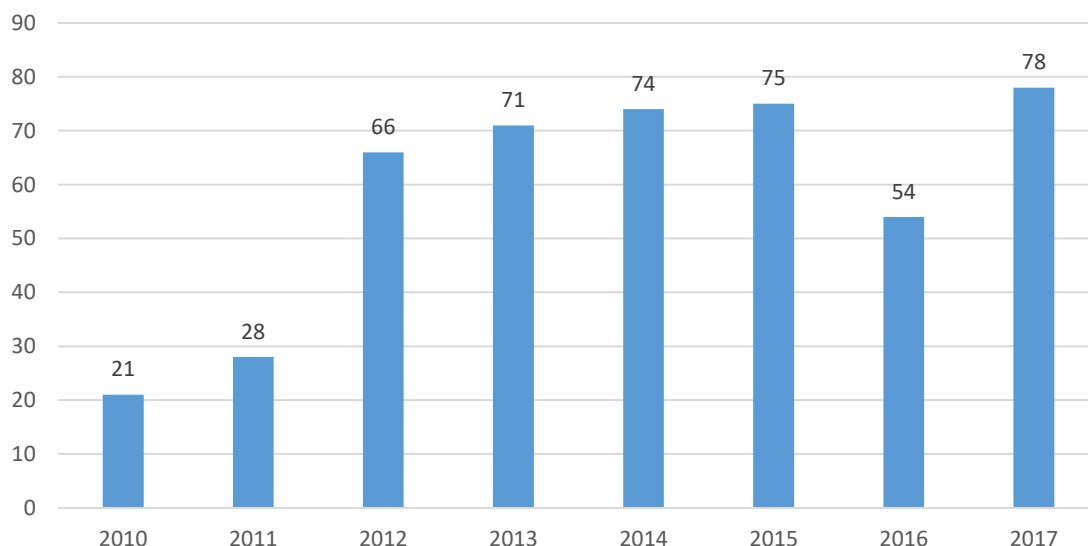
Taulukko 6 Englanninkielisen ammatillisen koulutuksen aloituspaikkojen kehitys 2017–2019 ja tavoite 2019–2022

	2017–2018	2018–2019	2019–2020	2020–2021	2021–2022
aloituspaikat	0	0	60	60	60
yksiköt	0	0	3	3	3

2.3. Helsingin houkuttelevuus tilastojen näkökulmasta

2.3.1. Investointien houkuttelussa on onnistuttu

Helsinkiin kohdistuvat ulkomaiset suorat investoinnit olivat vuosina 2008–2009 alhaisella tasolla (13 ja 11 kappaletta). Vuosina 2010–2011 tilanne hieman parani, ja vuodesta 2012 alkoi Helsingin menestys investointien lukumäärällä mitattuna (kuvio 4). Yksi mahdollinen selitys investointien määrän voimakkaalle muutokselle vuodesta 2011 vuoteen 2012 on se, että Nokian yt-neuvottelujen myötä osaajia vapautui paljon, mikä herätti investoijien kiinnostuksen.⁷⁵ Helsinki on jo kuusi kertaa peräkkäin sijoittunut pohjoismaisten kaupunkien ykköseksi suorien ulkomaisten investointien (FDI) lukumäärällä mitattuna.⁷⁶

Kuvio 4 Ulkomaiset suorat investoinnit Helsinkiin 2008–2017 (lukumäärä), lähde FDI Markets⁷⁷

⁷⁵ Tapaaminen Helsinki Business Hubissa muistiluonnoksen johdosta 11.1.2019.

⁷⁶ EY 2018, 6.

⁷⁷ Tiedot on poimittu kaupunginkanslian elinkeino-osaston kokoamista tiedoista, jotka esitettiin tarkastuslautakunnan 1. toimikunnan arviointikäynnillä 23.11.2018.

ARVIOINTIMUISTIO 21.2.2019

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2018 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Taulukosta 7 nähdään, että Helsinkiin kohdistuu enemmän ulkomaisia suoria investointeja kuin Kööpenhaminaan ja Tukholmaan. Tukholmaan verrattuna projektien keskikoko on kuitenkin huomattavasti pienempi. Kaupunginkanslian elinkeino-osaston mukaan Helsinki ei pärjää työpaikkojen määrällä tai euromääräisesti mitattuna yhtä hyvin kuin sijoitusten lukumäärissä.⁷⁸ Kansainvälisiltä sijoittajilta kysytään myös sitä, mikä kaupunki maailmassa todennäköisimmin tuottaisi jatkossa ”seuraavan Googlen”. Tähän kysymykseen annetuista vastauksista Tukholma oli sijalla 22, ja se oli korkein pohjoismaisten kaupunkien saama sijoitus.⁷⁹

Taulukko 7 Pohjoismaiden 10 parasta kaupunkia ulkomaisten suorien investointien (FDI) määrällä mitattuna vuonna 2017⁸⁰

sijoitus	kaupunki	FDI-projektit	Muutos v. 2016	5 vuoden keskiarvo	Osuus pohjoismaisista FDI-projekteista
1	Helsinki	80	13 %	63	19 %
2	Kööpenhamina	51	50 %	39	12 %
3	Tukholma	44	2 %	32	11 %
4	Espoo	19	111 %	12	5 %
5	Göteborg	14	600 %	3	3 %
6	Vantaa	12	100 %	9	3 %
7	Malmö	10	25 %	12	2 %
7	Oslo	10	-41 %	5	2 %
7	Turku	10	100 %	5	2 %
10	Aarhus	4	-	1	1 %

Financial Timesin omistama fDI intelligence kartoittaa Euroopan investointinäkymiä vuosittain julkaisemalla European Cities and Regions of the Future -listauksen. Helsingin seutu sijoittui ykköseksi suorien ulkomaisten investointien strategia -palkintosarjassa pienten alueiden vertailussa. Lisäksi Uusimaa voitti omassa kokoluokassaan ensimmäisen sijan. Suorien investointien houkuttelu nosti Helsingin seudun fDI intelligencen vertailun kärkeen pienten alueiden sarjassa.⁸¹ Helsingin voittoa perusteli muun muassa HBH:n toiminta alueella, mahdollisuus hakea Tekes-rahoitusta sekä Fiksu Kalasatama innovaatioalusta.⁸²

⁷⁸ Tarkastuslautakunnan 1. toimikunnan arviointikäynnillä kaupunginkansliaan 23.11.2018 esitetty tieto.

⁷⁹ EY 2018, 6.

⁸⁰ EY 2018, 16.

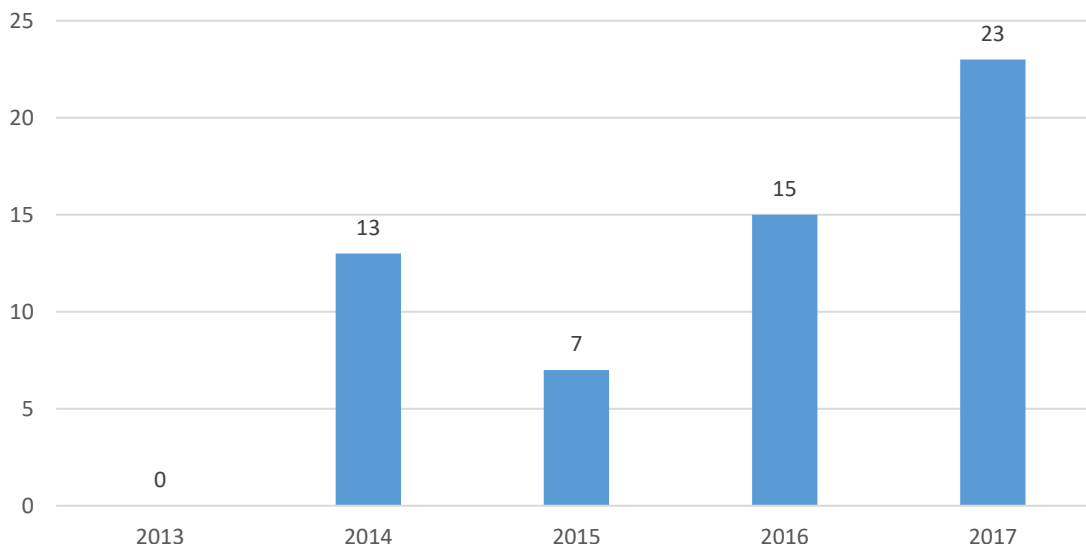
⁸¹ <https://www.hel.fi/uutiset/fi/kaupunginkanslia/helsingin-seutu-ykkoseksi-ulkomaisten-investointien-houkuttelulla> Luettu 7.12.2018. Tulokset ovat yhteenveto noin 80 mittarista, jotka ovat jaettu viiteen teemaan, Näitä ovat taloudellinen potentiaali, työntekijäympäristö, kustannustehokkuus, infrastruktuuri, yritystoimintaystävällisyys. Tutkimukseen kerättiin tietoa noin 300 kaupunkiseudusta ja lähes 200 alueesta.

⁸² <https://www.fdiintelligence.com/Locations/Europe/fDi-s-European-Cities-and-Regions-of-the-Future-2018-19-FDI-Strategy-Regions> Luettu 7.12.2018.

ARVIOINTIMUISTIO 21.2.2019

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2018 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Kuviossa 5 on kuvattu Helsinki Business Hubin vuosina 2013–2017 voittamat Greenfield -investoinnit, joissa ulkomainen yritys perustaa Helsingin seudulle yrityksen, ja syntyy uusia työpaikkoja. Näiden investointien määrä on ollut kasvusuunnassa.

Kuvio 5 Helsinki Business Hubin voittamat Greenfield-investointitapaukset vuosina 2013–2017, pääkaupunkiseutu⁸³

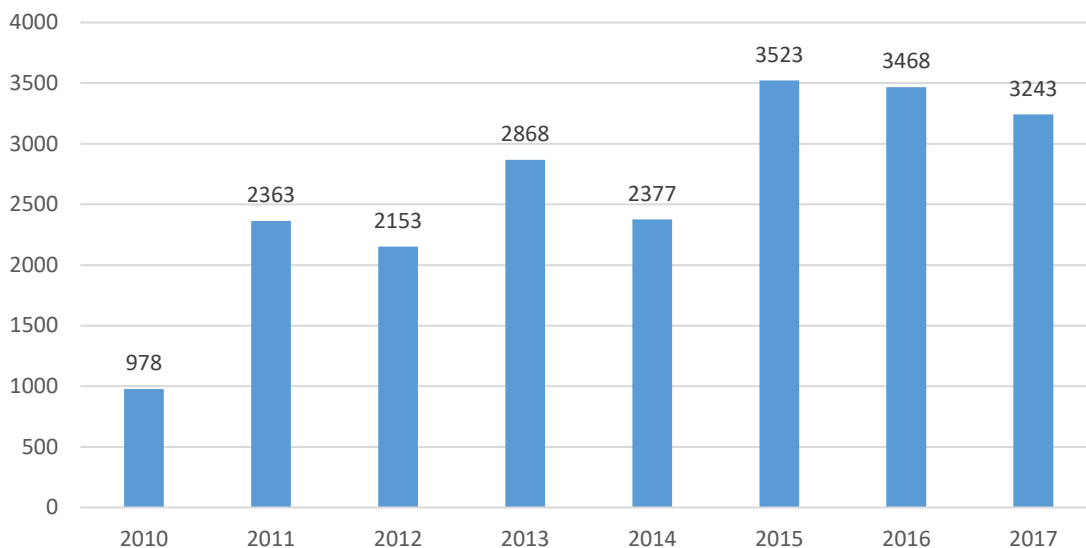
Ulkomaisten uutta toimintaa luovien investointien tuomista työpaikoista alueelle on tietoa Uudenmaan tasolta. Kuvio 6 kertoo, että uusien työpaikkojen määrä oli vuosina 2011–2014 kahden ja kolmen tuhannen välillä, mutta vuosina 2015–2017 yli 3 000 vuosittain. Kaupunginkanslian elinkeino-osaston mukaan Dublin ja Barcelona ovat eurooppalaisista kaupungeista ylivoimaisesti parhaiten onnistuneet työpaikkojen luomisessa.⁸⁴

⁸³ HBH:n toimittamat tiedot 18.1.2019.

⁸⁴ Tarkastuslautakunnan 1. toimikunnan arviointikäynnillä kaupunginkansliaan 23.11.2018 saatu tieto.

ARVIOINTIMUISTIO 21.2.2019

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2018 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Kuvio 6 Greenfield-investointien eli uutta toimintaa luovien ulkomaisten investointien tuomat työpaikat Uudellemaalle 2010–2017, lähde EY⁸⁵

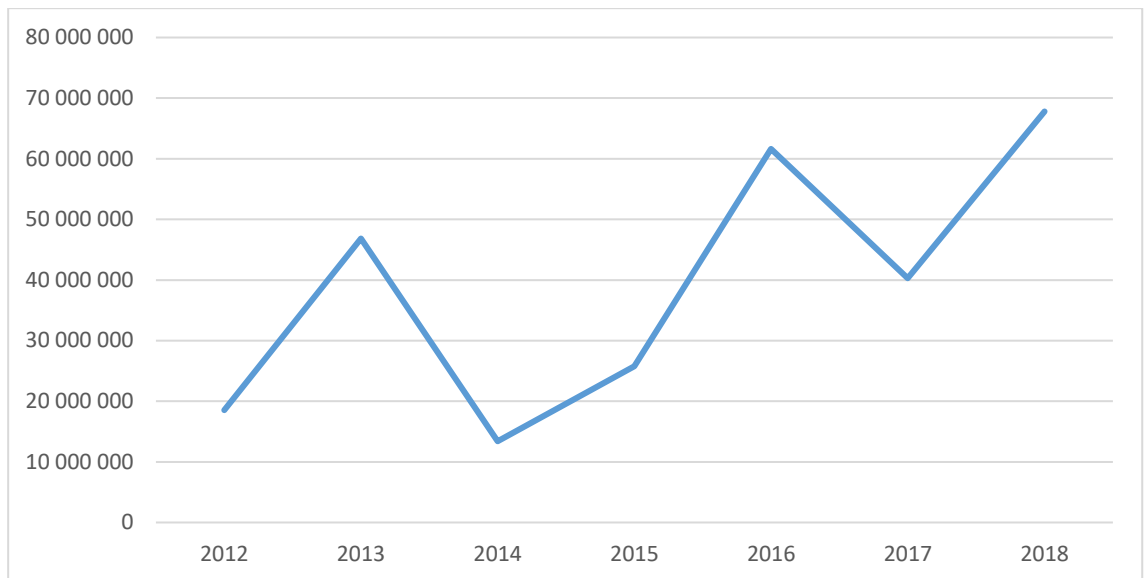
Kuviossa 7 on esitetty euromääräisesti kasvupääomainvestoinnit, joiden houkutte-
lussa Helsinki Business Hub on onnistunut. Kasvupääomainvestointien euromää-
rässä on nouseva trendi. Valtaosa kasvupääomainvestoinneista kohdistuu ICT-alan
yrityksiin. Kuviosta on jätetty pois vuoden 2013 poikkeuksellisen suuri 101,3 miljoon-
nan euron investointi Supercell-yhtiöön, jonka aikaansaamisessa HBH avusti.⁸⁶

⁸⁵ Tiedot on poimittu kaupunginkanslian elinkeino-osaston kokoamista tiedoista, jotka esitettiin tarkastuslauta-
kunnan 1. toimikunnan arviointikäynnillä 23.11.2018.

⁸⁶ HBH:n toimitusjohtajalta sähköpostitse saatu tarkennus 21.2.2019.

ARVIOINTIMUISTIO 21.2.2019

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2018 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

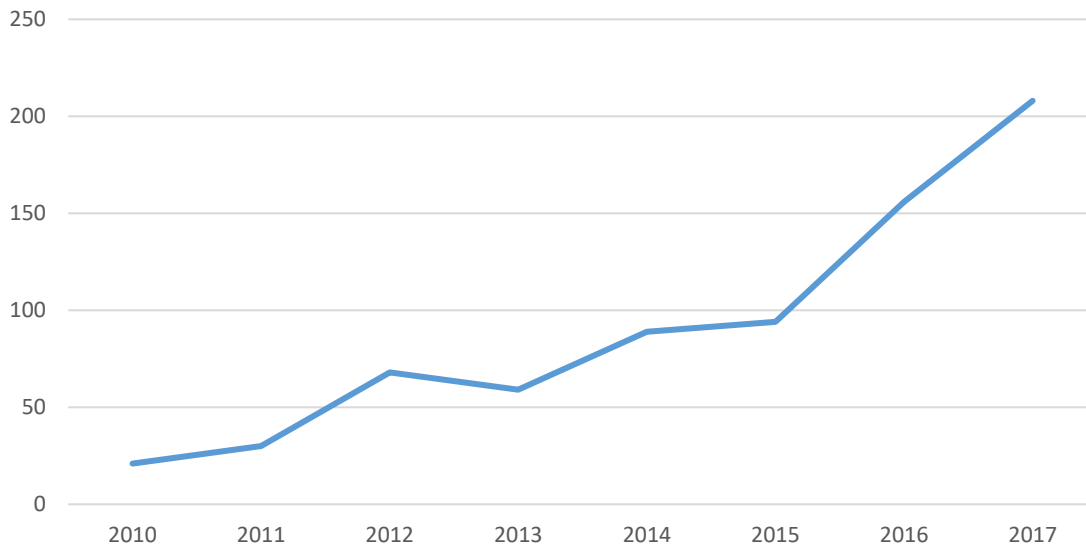
Kuvio 7 Helsinki Business Hubin voittamat Growth Capital (kasvupääoma) -investointicaset vuosina 2012-2018⁸⁷

HBH:n oman tilastoinnin lisäksi pääomasijoituksista on valtakunnan tason tilastoja. Kuviosta 8 nähdään, että ulkomaiset sijoitukset suomalaisiin startup-yrityksiin ja varhaisen vaiheen kasvuyrityksiin ovat olleet voimakkaasti nousussa. Vuonna 2017 näiden ulkomaisten sijoitusten euromäärä oli 208 miljoonaa euroa. On huomattava, että tähän on poimittu vain ulkomaisten sijoittajien tekemät sijoitukset aikaisen vaiheen yrityksiin. Pääomasijoittajat ry julkaisee tietoja myös yritysostoista ja laajasti koko pääomasijoittamisen kentästä.

⁸⁷ HBH:n toimittamat tiedot 21.1. ja 21.2.2019.

ARVIOINTIMUISTIO 21.2.2019

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2018 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Kuvio 8 Ulkomaiset sijoitukset suomalaisiin startup-yrityksiin ja aikaisen vaiheen kasvuyrityksiin 2010–2017, miljoonaa euroa, lähde FiBAN ja Pääomasijoittajat ry⁸⁸

Helsinki Business Hubin näkemyksen mukaan kuviossa 7 kuvattujen ulkomaisten sijoitusten kasvua rajoittaa se, että Suomessa ei ole riittävästi tarpeeksi isoja startup-yrityksiä. HBH:n invest in -toiminnan johtajan mukaan Suomessa on rekisterissä 1 200 startup-yritystä, joista noin 200-300 on tarpeeksi suuria, jotta miljoonaluokan investointien houkutteluun kannattaa panostaa. Kansainvälisiä pääomasijoittajia on HBH:n arvion mukaan liikkeellä noin 700, joten potentiaalisia yrityksiä on huomattavasti vähemmän kuin sijoittajia.⁸⁹

2.3.2. Yritysten määrä on tasaisesti kasvanut

Ulkomaalaisomisteisia yrityksiä oli Helsingissä 1 830 vuonna 2017.⁹⁰ Tilastokeskuksen ja Invest in Finlandin määritelmän mukaan ulkomaalaisomisteisia ovat yritykset, joissa ulkomaisen omistuksen osuus on yli 50 prosenttia. Myös ulkomaalaisten konsernien tytäryhtiöt ovat ulkomaalaisomisteisia. Uusia ulkomaalaisia yrityksiä syntyy Helsinkiin sekä yritysostojen että uusien yritysten perustamisen kautta.⁹¹ Kuvioista 9 nähdään, että ulkomaalaisomisteisten yritysten määrä on tasaisesti kasvanut vuosina 2012–2017. Uudempaa tilastotietoa ei ollut saatavilla.

⁸⁸ Tiedot on poimittu kaupunginkanslian elinkeino-osaston kokoamista tiedoista, jotka esitettiin tarkastuslautakunnan 1. toimikunnan arviointikäynnillä 23.11.2018. Ks. myös <https://www.fiban.org/news/suomalaiset-aikaisen-vaiheen-kasvuyritykset-kerasivat-349-miljoonan-euron-ennatysmaisen-rahoituspotin-rahoituskanavat-murroksessa> Luettu 14.1.2019.

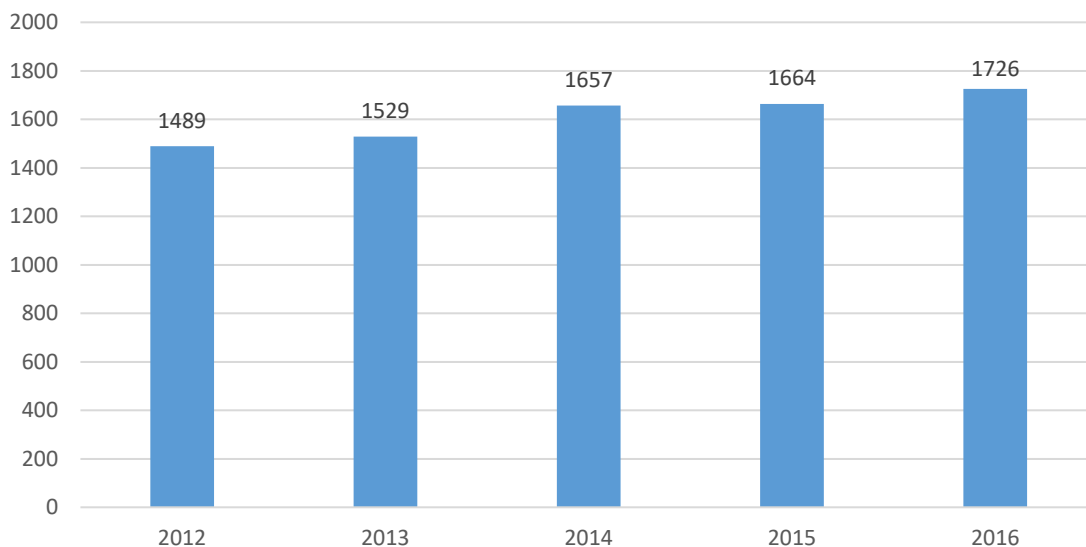
⁸⁹ Tapaaminen Helsinki Business Hubissa muistioloituksen johdosta 11.1.2019.

⁹⁰ https://elinkeinothelsingissa.fi/fi/ulkomaalaisomisteiset_yritykset Luettu 21.2.2019.

⁹¹ https://elinkeinothelsingissa.fi/fi/ulkomaalaisomisteiset_yritykset Luettu 5.12.2018.

ARVIOINTIMUISTIO 21.2.2019

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2018 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Kuvio 9 Ulkomaalaisomisteisten yritysten määrä Helsingissä 2012–2016⁹²

Luvussa 2.1.4 esitellyn NewCo Helsingin asiakkuuksien kautta on vuosittain syntynyt noin 300 vieraskielisten perustamaa uutta yritystä. Vuonna 2016 näitä yrityksiä syntyi 335, vuonna 2017 määrä oli 298 ja vuonna 2018 yrityksiä oli perustettu lokakuuhun mennessä jo yli 330, mikä oli ajankohtaan nähden hieman kahta edellisvuotta enemmän.⁹³ Eniten uusia vieraskielisten perustamia yrityksiä syntyy edelleen majoitus- ja ravitsemusalalle.⁹⁴

Vuonna 2017 Helsingissä toimivien ulkomaalaisomisteisten yritysten palveluksessa työskenteli 63 500 henkilöä ja niiden liikevaihdon arvo oli 20,2 miljardia euroa. Vaikka ulkomaalaisomisteisia yrityksiä on Helsingissä vain 3,8 prosenttia kaikista yrityksistä, niiden osuus liikevaihdosta ja henkilöstömäärästä oli 24 prosenttia. Ulkomaalaisomistusten yritysten keskimääräinen liikevaihto oli 11,1 miljoonaa euroa, kun suomalaisomisteisissa keskimääräinen liikevaihto jäi 1,8 miljoonaan euroon.⁹⁵

Suomessa toimivien ulkomaalaisomisteisten yritysten toiminta keskittyy vahvasti Helsinkiin ja pääkaupunkiseudulle. Ulkomaalaisomisteisista yrityksistä 38 prosentilla oli toimintoja Helsingissä ja 63 prosentilla pääkaupunkiseudulla vuonna 2016. Helsingin osuus ulkomaalaisten yritysten henkilöstöstä oli 24 prosenttia sekä liikevaihdosta 23 prosenttia. Toimialoittain tarkasteltuna turvallisuus-, vartiointi- ja etsiväpalvelut ovat keskittyneet ulkomaalaisomisteisiin yrityksiin (90 prosenttia alan henkilöstömää-

⁹² Tarkastuslautakunnan 1. toimikunnan arviointikäynnillä kaupunginkansliaan 23.11.2018 esitetyt lukumäärätiedot.

⁹³ Elinkeino-osaston kokoamat kirjalliset vastaukset 23.10.2018.

⁹⁴ Kaupunginkanslia 2018, 6.

⁹⁵ https://elinkeinothelsingissa.fi/fi/ulkomaalaisomisteiset_yritykset Luettu 21.2.2019.

ARVIOINTIMUISTIO 21.2.2019

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2018 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

rästä). Muita osuuksien mukaan mitattuna suuria toimialoja olivat moottoriajoneuvojen valmistus (80 %), radio- ja televisiotoiminta (77 %), ei-metallisten mineraalituotteiden valmistus (76 %) ja elektroniikkateollisuus (75). Henkilöstömäärällä mitattuna merkittävimmät yritysten kotimaat olivat Ruotsi, 24 100 työpaikkaa, Yhdysvallat, 5 600 työpaikkaa, ja Sveitsi, 4 100 työpaikkaa. Merkittävin määrä työpaikkoja oli informaatio- ja viestintäalalla (10 700 työpaikkaa), hallinto- ja tukipalvelutoiminnassa (9 700) ja rahoitus- ja vakuutustoiminnassa (9 100).⁹⁶

2.3.3. Osaajista on pulaa

Kansainvälisten osaajien sijoittumisesta Helsinkiin on saatavilla heikosti tilastotietoa. Kaupunkistrategian tavoitteena on kasvattaa työperäistä maahanmuuttoa ja sen osuutta kokonaismaahanmuutosta. Sen vuoksi strategian mittaristossa on asetettu tavoitteeksi kehittää uusi mittari: ”Työperäinen maahanmuutto, työllisten osuus työikäisistä tulomuuttajista”.⁹⁷

Valtioneuvoston kanslian tilaamassa selvityksessä kansainvälisen osaajan on määriteltävä tarkoittavan seuraavia: korkeaa osaamista omaava maahanmuuttaja tai suomalainen paluumuuttaja, jolle on kertynyt kansainvälistä kokemusta, osaamista tai verkostoja, jotka voivat tuoda lisäarvoa elinkeinoelämälle. Kansainvälisiä osaajia voivat olla opiskelijat, tutkijat, puolisona maahan muuttaneet, työperäiset maahanmuuttajat, humanitäärisistä syistä maahan tulleet tai suomalaiset paluumuuttajat.⁹⁸

Osaajista, niin kotimaisista kuin ulkomaisista, on pulaa Helsingissä ja koko Suomessa. Helmikuussa 2018 julkaistun Suomen Yrittäjien, Finnveran ja työ- ja elinkeinoministeriön pk-yritysbarometrin mukaan jo yli puolella Suomen pienistä ja keski-suurista yrityksistä on vaikeuksia osaavan työvoiman rekrytoinnissa. Osaava työvoima on käsitteenä laaja, ja pulaa on niin korkeakoulutetusta kuin ammatillisesti osaavastakin työvoimasta useilla eri toimialoilla. Haasteellisin tilanne on sosiaali- ja terveys- sekä rakennusalailla, mutta osaajapula on muodostunut pullonkaulaksi myös kasvualojen, kuten data-analytiikan, terveysteknologian ja ohjelmistoalan, kehitykselle. ICT-alan keskusjärjestö Tivian mukaan Suomi tarvitsisi välittömästi 7 000-9000 ohjelmistoalan osaajaa ja jatkossakin noin 3 800 uutta ammattilaista vuodessa.⁹⁹ ICT-alalla osaajavajeen on arvioitu olevan Helsingissä noin 5 000.¹⁰⁰ Helsinki Business Hubin mukaan osaajapula on jo pitkään ollut Suomen kasvun esteenä.¹⁰¹

⁹⁶ https://elinkeinothelsingissa.fi/fi/ulkomaalaisomisteiset_yritykset Luettu 5.12.2018.

⁹⁷ Khs 12.3.2018 § 153 Kaupunkistrategian mittarit.

⁹⁸ Rilla ym. 2018, 2.

⁹⁹ Khs elinkeinojaosto 8.10.2018. Osaavan työvoiman houkuttelu, tilannekatsaus.

¹⁰⁰ Tarkastuslautakunnan 1. toimikunnan arviointikäynnillä kaupunginkansliaan 23.11.2018 esitetyt tiedot.

¹⁰¹ <https://www.hel.fi/uutiset/fi/kaupunginkanslia/helsinki-business-hub-lahtee-ratkomaan-osaajapulaa> Luettu 7.12.2018.

ARVIOINTIMUISTIO 21.2.2019

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2018 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Tilastokeskuksen tietojen perusteella ulkomailla syntyneiden johtajien ja erityisasiantuntijoiden määrä kasvoi Helsingissä voimakkaasti vuosina 2011–2015. Johtotason tehtävissä työskentelevien ulkomaalaistaustaisten (ulkomailla syntyneiden) määrä Helsingissä kasvoi 45 prosenttia vuosina 2011–2015, ja erityisasiantuntijoiden määrä 27 prosenttia. Helsinkiin on rekrytoitu erityisesti systeemityön ja biotieteiden erityisasiantuntijoita sekä yliopisto- ja korkeakouluopettajia.¹⁰²

Helsinki tavoittelee kansainvälisiä osaajia erityisesti korkeaa osaamista vaativiin työpaikkoihin.¹⁰³ Lukumääräisesti painopiste on kuitenkin tällä hetkellä ammattiryhmässä muut työntekijät, jossa suurimpia työntekijäryhmiä ovat siivoojat, varastotyöntekijät ja avustavat keittiötyöntekijät.¹⁰⁴ Huomionarvoista on, että vironkielisten muuttoliike on kehittynyt työperäisen maahanmuuton lisäämisen tavoitteen vastaisesti: aiempi muuttovoitto on kääntynyt muuttotappioksi vuosina 2016 ja 2017.¹⁰⁵

Työnteon perusteella myönnettyjen oleskelulupien määrästä on tietoa vain koko maan tasolla. Työperusteisten oleskelulupien määrä kasvoi 33 prosenttia vuodesta 2014 vuoteen 2017.¹⁰⁶

Tietoa on myös kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden määrästä. Helsingin yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa aloittavien uusien kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden määrä on yli kaksinkertaistunut vuoden 2000 tasolta tultaessa vuosiin 2011–2016 (kuvio 10). Vuonna 2017 määrä kuitenkin kääntyi selvään laskuun lukuvuosi- maksujen käyttöönoton seurauksena.¹⁰⁷

¹⁰² Tarkastuslautakunnan 1. toimikunnan arviointikäynnillä kaupunginkansliaan 23.11.2018 esitetyt tiedot, joiden lähteenä Tilastokeskuksen ammatitilasto. Tuorein käytettävissä ollut tilasto oli vuodelta 2015.

¹⁰³ Tarkastuslautakunnan 1. toimikunnan arviointikäynnillä kaupunginkansliaan 23.11.2018 esitetyt tiedot.

¹⁰⁴ Kaupunginkanslia 2018, 6.

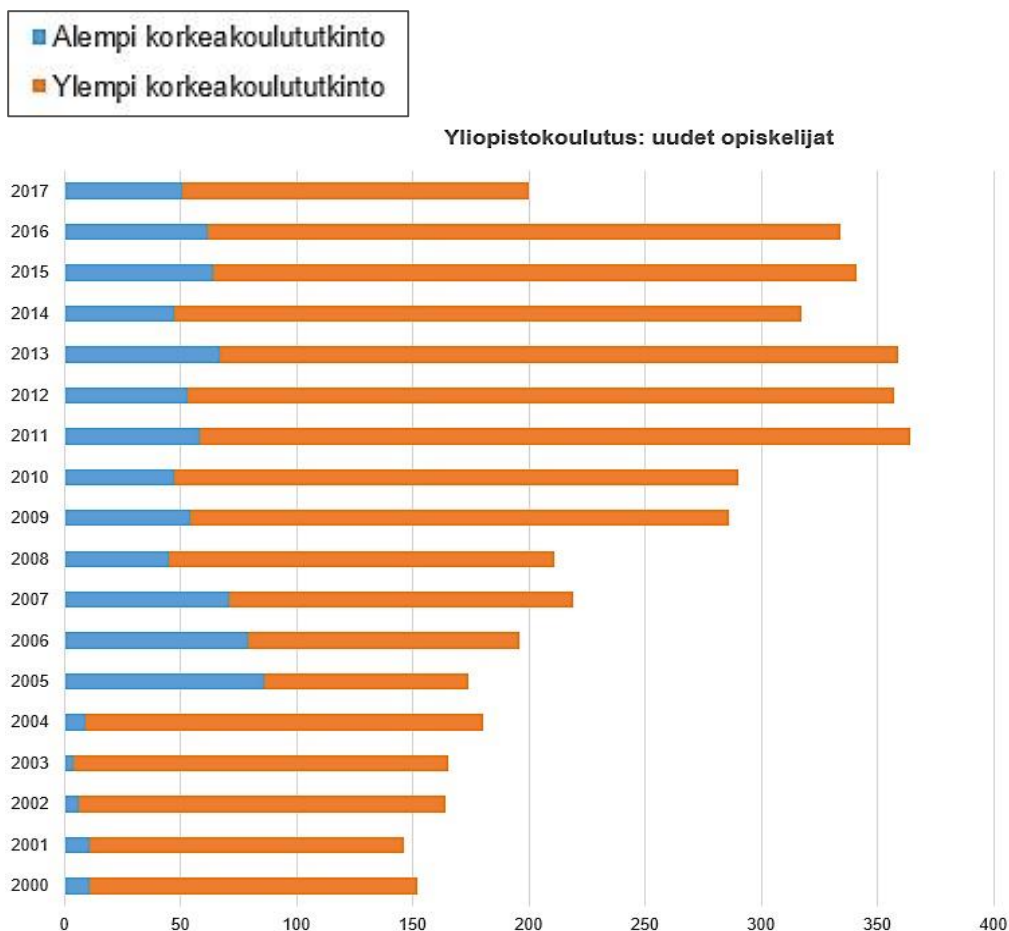
¹⁰⁵ Kaupunginkanslia 2018a, 3 ja 2018b, 3.

¹⁰⁶ Tarkastuslautakunnan 1. toimikunnan arviointikäynnillä kaupunginkansliaan 23.11.2018 esitetyt tiedot, joiden lähteenä Migri / EMN: Maahanmuuton tunnusluvut -julkaisu.

¹⁰⁷ Tarkastuslautakunnan 1. toimikunnan arviointikäynnillä kaupunginkansliaan 23.11.2018 esitetyt tiedot, joiden lähteenä Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen.

ARVIOINTIMUISTIO 21.2.2019

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2018 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

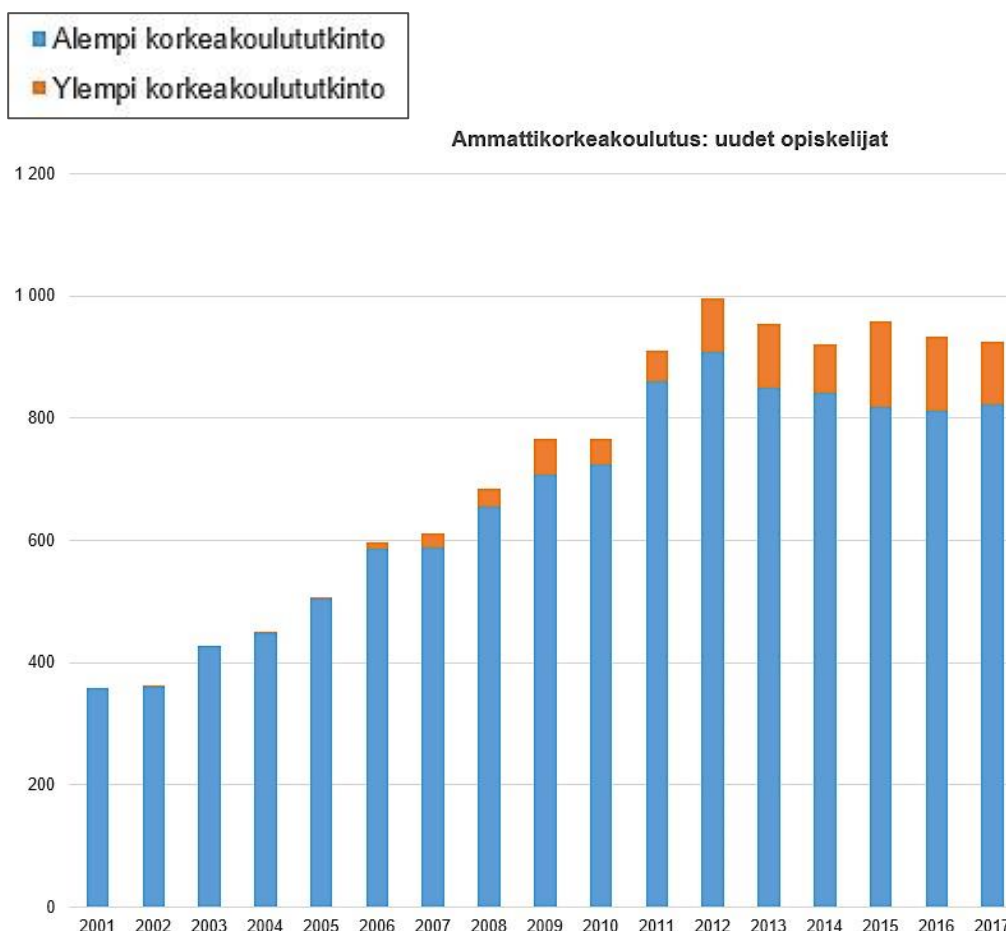
Kuvio 10 Uudet aloittaneet kansainväliset tutkinto-opiskelijat Helsingin yliopistoissa ja korkeakouluissa, yliopistokoulutus¹⁰⁸

Kuviosta 11 nähdään, että ammattikorkeakoulujen puolella kasvu oli voimakasta vuodesta 2001 vuoteen 2012, jonka jälkeen uusien kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden määrä on tasoittunut 900:n yläpuolelle.

¹⁰⁸ Tarkastuslautakunnan 1. toimikunnan arviointikäynnillä kaupunginkansliaan 23.11.2018 esitetyt tiedot, joiden lähteenä Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen.

ARVIOINTIMUISTIO 21.2.2019

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2018 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Kuvio 11 Uudet aloittaneet kansainväliset tutkinto-opiskelijat Helsingin ammattikorkeakouluissa¹⁰⁹

Elinkeino-osaston kirjallisten vastausten mukaan kansainvälisten osaajien työvoima- ja osaamispotentiaalia ei hyödynnetä Helsingin työmarkkinoilla riittävästi tällä hetkellä. Esimerkiksi Helsingin yliopistossa ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneista kansainvälisistä tutkinto-opiskelijoista noin 41 prosenttia oli vuonna 2016 työllisiä vuoden kuluttua valmistumisesta.¹¹⁰ Työttömyystilaston mukaan ”vuoden 2017 lopussa kaikista vieraskielisistä työttömistä 22 prosentilla oli perusasteen tutkinto, 29 prosentilla keskiasteen tutkinto ja 27 prosentilla jokin korkea-asteen tutkinto. Lopun noin viidesosan koulutusasteeksi on merkitty tuntematon. Huomionarvoista on, että korkea koulutus ei suojaa ulkomaalaistaustaisia työttömyydeltä samalla tavalla kuin suomalaistaustaisia. Suomea tai ruotsia äidinkielenään puhuvilla työttömyys vähenee koulutustason noustessa, kun taas vieraskielisten työttömyys pysyy koulutuksesta riippumatta tasaisena.”¹¹¹

¹⁰⁹ Tarkastuslautakunnan 1. toimikunnan arviointikäynnillä kaupunginkansliaan 23.11.2018 esitetyt tiedot, joiden lähteenä Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen.

¹¹⁰ Elinkeino-osaston kokoamat kirjalliset vastaukset 23.10.2018.

¹¹¹ Kaupunginkanslia 2018a, 6.

ARVIOINTIMUISTIO 21.2.2019

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2018 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Kaupunki tekee yhteistyötä Helsingin yliopiston ja korkeakoulujen kanssa kansainvälisissä tutkinto-ohjelmissa opiskelevien työllistymisen helpottamiseksi. Uutena yhteistyöavauksena järjestettiin lokakuussa 2018 elinkeinojohtajan koolle kutsuma Accelerate Helsinki Round Table – kasvua kansainvälisistä opiskelijoista -keskustelutilaisuus. Tilaisuuden tarkoituksena oli pohtia, mitä Helsinki, valtio, korkeakoulut, yritykset, EK, kauppakamarit ja Teknologiateollisuus ry voivat tehdä yhdessä sellaisen tahotilan ja toimintakulttuurin synnyttämiseksi, jolla kansainväliset opiskelijat saadaan joustavammin työelämään ja toiminnallaan vahvistamaan kaupungin elinvoimaisuutta.¹¹² Elinkeinojohtajan mukaan tilaisuudessa sovittiin, että kaikki korkeakoulut elinkeinoelämän tuella alkavat tehostaa kansainvälisten opiskelijoiden työllistymismahdollisuuksia. Tämän lisäksi on yhdessä Hankenin, Helsingin yliopiston, Aalto-yliopiston ja Helsingin kaupungin kanssa sovittu erillisen projektin käynnistämisestä erityisesti näiden yliopistojen kansainvälisten opiskelijoiden rekrytoinnin helpottamiseksi yhdessä EK:n ja kauppakamarin kanssa. Tavoitteena on nostaa täällä valmistuneiden kansainvälisten opiskelijoiden työllistymisprosenttia ja samalla vastata yritysten työvoimatarpeeseen.¹¹³

Maiden ja kaupunkien kykyä houkutella kansainvälisiä osaajia, tai talenteja, mittaa esimerkiksi Global Talent Competitiveness Index (GTCI).¹¹⁴ Mittari huomioi sekä kyvyn houkutella että kehittää ja pitää talenteja. Tammikuussa 2019 julkistettujen tuoreimpien tietojen mukaan Suomi sijoittui vertailussa kuudenneksi kuten edellisenäkin vuonna. Helsingin sijoitus oli vuonna 2018 kaupungeista viides, ja vuoden 2019 vertailussa seitsemäs. Vuonna 2018 Helsingin edellä olivat Zurich, Tukholma, Oslo ja Kööpenhamina. Vuoden 2019 tulosten kärjessä olivat Washington, Kööpenhamina ja Oslo.¹¹⁵

2.4. Houkuttelevuuden esteitä ja kaupungin keinovalikoima

2.4.1. Investoinneissa tunnettuus on tärkeää

Helsingin kansainvälinen tunnettuus on parantunut, mutta edelleen Tukholma ja Kööpenhamina ovat kansainvälisille sijoittajille ensimmäisenä mieleen tulevat kohteet

¹¹² Elinkeino-osaston kokoamat kirjalliset vastaukset 23.10.2018.

¹¹³ Elinkeinojohtajalta sähköpostitse saadut tiedot 9.1.2019.

¹¹⁴ GTCI-raportin kokoavat vuosittain kansainvälinen kauppakorkeakoulu INSEAD yhdessä Adecco Groupin ja Tata Communications -yrityksen kanssa. Indeksini vertasi vuonna 2018 119 maata ja 90 kaupunkia perustuen niiden kykyyn kasvattaa, houkutella ja pitää talenteja (grow, attract and retain). Vuonna 2019 vertailussa oli jo 125 maata ja 114 kaupunkia. <https://gtcistudy.com/wp-content/uploads/2019/01/GTCI-2019-Report.pdf> Luettu 23.1.2019.

¹¹⁵ <https://www.hel.fi/uutiset/fi/kaupunginkanslia/helsinki-karkiluokkaa-huippuosaaajien-kasvattamisessa-ja-kykyjen-houkuttelussa> Luettu 23.1.2019 ja https://www.weforum.org/agenda/2018/02/these-are-the-best-countries-and-cities-for-attracting-and-developing-talent?utm_content=bufferd3f96&utm_medium=social&utm_source=twitter.com&utm_campaign=buffer Luettu 7.12.2018.

ARVIOINTIMUISTIO 21.2.2019

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2018 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Pohjoismaista. Helsingin tavoitteena on vahvistaa kansainvälistä tunnettuutta korkeaa osaamista vaativilla aloilla. Helsingissä on esimerkiksi paljon osaamista terveysteknologiassa, mutta tällä hetkellä Kööpenhaminan Medical valley on tunnetumpi kuin Meilahden alue Helsingissä.¹¹⁶

Kaupunginkanslian elinkeino-osaston mukaan verokannusteiden puute on toinen investointien houkuttelua vaikeuttava tekijä. Helsinki häviää esimerkiksi Tallinnalle siinä, että Virossa pääomien verotus tapahtuu vasta siinä vaiheessa, kun pääomia tuloutetaan yhtiöstä pois. Verotukseen liittyvät asiat ovat valtiotason asioita, mutta Helsinki pyrkii vaikuttamaan valtion suuntaan, jotta saataisiin uusia houkuttelun keinoja, kuten verokannusteita, ja pystyttäisiin kasvattamaan ulkomaisten investointiprojektien kesikokoa. EU-tason asiana kilpailuun EU:n ulkopuolisten kaupunkien kanssa vaikuttaa se, mitä sääntelyä ja raportointivelvoitteita EU asettaa.¹¹⁷

Kolmas tekijä, joka vaikuttaa Helsingin houkuttelevuuteen, liittyy kasvuyrittäjyyteen, kasvuyritysekosysteemeihin ja niiden palveluihin sekä kasvuyrityksiin kohdistuviin pääomasijoituksiin. Elinkeinojohtajan mukaan pääomasijoittajien välinen yhteistointakulttuuri on kehittymätön ja Helsingin pääomasijoitus- ja kasvuyritysekosysteemi on vielä nuori ja suhteellisen kokematon. Esimerkiksi Tukholmassa ekosysteemi on pidemmällä, mutta elinkeinojohtajan mukaan kasvuyritysekosysteemin osalta Helsinki on ottanut kovasti etumatkaa kiinni, ja on mennyt joissakin kohdissa jo ohikin. Esimerkkejä Helsingin vahvuuksista ovat Slush-tapahtuma, pelialan ekosysteemi, Maria 01 ja yhteisöllisyys.¹¹⁸ Helsingin startup-ekosysteemi on arvioitu maailman parhaaksi yhteisöllisyyden suhteen. Startup Genomen selvityksessä yhteisöllisyydellä tarkoitetaan startup-perustajien tukea toisilleen esimerkiksi antamalla neuvoja sekä tarjoamalla apua omista verkostoistaan.¹¹⁹

Elinkeinojohtajan näkemyksen mukaan Helsingin kaupunki voi itse tehdä eniten työtä ekosysteemin kehittämisessä ja Helsingin tunnettuudessa. Kaupunki jatkaa edelleen paikallisen startup-ekosysteemin kehittämistä ja pyrkii huolehtimaan kehittämistyön riittävästä resursoinnista.¹²⁰

Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomuksessa 3/2017 Yritysten investointien edistäminen on todettu, että mielikuvilla on merkitystä investointipäätöksissä. Vaikka investointipäätösten pohjaksi kerätään tietoa ja tehdään vaihtoehtolaskelmia, investointipäätökset eivät ole täysin loogisia ja tietoon perustuvia päätöksiä. Usein

¹¹⁶ Elinkeinojohtajan näkemys tarkastuslautakunnan 1. toimikunnan arviointikäynnillä kaupunginkansliaan 23.11.2018.

¹¹⁷ Tarkastuslautakunnan 1. toimikunnan arviointikäynnillä kaupunginkansliaan 23.11.2018 saadut tiedot.

¹¹⁸ Tarkastuslautakunnan 1. toimikunnan arviointikäynnillä kaupunginkansliaan 23.11.2018 saadut tiedot ja täsmennykset tapaamisessa elinkeino-osastolla 24.1.2019.

¹¹⁹ <https://www.hel.fi/uutiset/fi/kaupunginkanslia/helsingin-startup-ekosysteemi-nayttaa-mallia-maailmalle> Luettu 24.1.2019.

¹²⁰ Tarkastuslautakunnan 1. toimikunnan arviointikäynnillä kaupunginkansliaan 23.11.2018 saadut tiedot.

yrietykset joutuvat tekemään analyysin kiireessä, jolloin olosuhteet, tunteet, intuitio ja sattuma vaikuttavat päätökseen. Kun yritys tekee päätöstä siitä, mihin maahan se investoi eri vaihtoehtojen joukosta, tähän päätökseen vaikuttavat liiketoimintaympäristön muiden tekijöiden ohella maan tunnettuus ja kiinnostavuus, mielikuvat maasta, kokemukset kanssakäymisestä viranomaisten kanssa, yrityksen siteet maahan ja henkilösuhteet.¹²¹

2.4.2. Yritysten näkökulmasta Helsinki ja Suomi ovat pieniä

Helsingissä on useita tekijöitä, jotka heikentävät ulkomaisten yritysten sijoittumishalukkuutta. Näitä ovat:¹²²

- Osaajien kokonaismäärän vähäisyys
- Tuotannolliseen toimintaan sopivien tonttien puute suurimpien tuotantolaitosten osalta
- Englanninkielisen tiedon puute: ajankohtainen, helposti saatavilla oleva tieto kaupungin toiminnasta, palveluista ja ohjeista
- Pankkien toimintatavat yritystilien avaamiseksi erityisesti tietyiltä markkina-alueilta tulevien yritysten kohdalla.
- Helsingin heikompi houkuttelevuus asuinpaikkana suurempiin eurooppalaisiin kaupunkeihin verrattuna
- Suomi ei ole loppumarkkina, vaan Suomesta haetaan teknologista osaamista tai pääsyä muille EU:n sisämarkkinoille

Startup- ja kasvuyritysten osalta lisähaasteita ovat: ¹²³

- Kansainvälisille startup-yrityksille suunnattujen tuki-instrumenttien puute
- Startup-oleskeluluvan puuttuminen oli ongelma huhtikuuhun 2018 saakka
- Yrittäjien oleskelulupaprosessien hitaus ja oleskeluluvan kriteerien tiukkuus

Helsinki Business Hubin mukaan oleskeluluvan kriteerit ovat tiukkoja: yrittäjällä on jo oltava myyntisopimuksia, jotta oleskelulupa myönnetään. Oleskelulupaprosessin hitaus on osalla asiakkaista ongelma, HBH:n mukaan erityisesti venäläisillä. Pankit puolestaan vaikeuttavat EU:n ulkopuolelta tulevia yrityksiä, koska pankkitilin avaaminen ei onnistu.¹²⁴

Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomuksessa 3/2017 Yritysten investointien edistäminen on verrattu Suomea, Ruotsia, Tanskaa ja Hollantia. Yhtenä havaintona oli, että ulkomaisten asiantuntijoiden houkuttelu maahan on vaikeaa, koska

¹²¹ VTV 2017, 21.

¹²² Tarkastuslautakunnan 1. toimikunnan arviointikäynnillä kaupunginkansliaan 23.11.2018 saadut tiedot.

¹²³ Tarkastuslautakunnan 1. toimikunnan arviointikäynnillä kaupunginkansliaan 23.11.2018 saadut tiedot.

¹²⁴ Tapaaminen Helsinki Business Hubissa muistiluonnoksen johdosta 11.1.2019.

ARVIOINTIMUISTIO 21.2.2019

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2018 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

jopa suurin kaupunki Helsinki on verrattain pieni ja hiljainen.¹²⁵ Elinkeinojohtajan näkemyksen mukaan tämä konkretisoitui Helsingin kilpaillessa EU:n lääkevirastosta. Helsingin Sanomat kirjoitti tuolloin, että viraston sisäisen selvityksen mukaan työntekijöistä jopa yli 70 prosenttia mieluummin jättäisi työpaikkansa kuin muuttaisi Helsinkiin viraston mukana.¹²⁶

Kaupunginkanslian elinkeino-osaston mukaan osaajien houkuttelua tehdään tavoitteellisesti yhdessä TEM:n ja Business Finlandin kanssa. Helsingissä oli taloudellisen taantuman jälkeen osaajavarantoa, mutta tällä hetkellä osaajista on pulaa. Helsinki Business Hub on kiinnittänyt toiminnassaan huomiota siihen, että uusien toimijoiden houkuttelun lisäksi kannattaa panostaa siihen, että Helsingissä jo toimivat yritykset sijoittaisivat enemmän tutkimus- ja kehitystoimintaansa Helsinkiin.¹²⁷

Elinkeino-osaston näkemyksen mukaan Helsingin tulisi ottaa englanti kolmanneksi kieleksi suomen ja ruotsin rinnalle.¹²⁸ Espoo on valinnut tämän etenemissuunnan linjatessaan kaupunkistrategiassaan, että palvelut ovat saavutettavissa myös englanniksi.¹²⁹ Helsingin kaupunkistrategia painottaa kansainvälisyyttä, mutta ei huomioi englannin kielen merkitystä muutoin kuin tavoitteena kaksinkertaistaa englanninkielisen varhaiskasvatuksen ja koulutuksen paikkamäärää. Kaupunki on kuitenkin havainnut tarpeen kehittää englanninkielisiä palveluita: pormestari asetti 1.2.2019 työryhmän, jonka tehtävänä on laatia ehdotus sellaisista keskeisistä palveluista, joiden tulee olla saatavilla myös englannin kielellä sekä valmistella toimenpideluettelo ja vaiheistus käytännön toteutuksesta. Lisäksi työryhmän tulee koota englanninkielisistä palveluista kokonaisuus viestinnällistä ja markkinoinnillista käyttöä varten. Kaupungin oman henkilöstön lisäksi työryhmässä ovat edustettuina asiantuntijajäseninä Supercell Oy ja Neogames Finland ry.¹³⁰

Elinkeino-osasto pitää tärkeänä kansainvälisille startup-yrityksille suunnatun soft landing -paketin jatkokehittämistä ja joustavien tukimuotojen etsintää.¹³¹ Kansalliselta tasolta puuttuu rahoitusinstrumentti, jolla tuettaisiin sellaisten kiihdyttämöiden syntyä, jotka houkuttelisivat ulkomaisia yrityksiä. Kaupunki itse ei voi lainsäädännöllisistä syistä tukea ulkomaisia yrityksiä Helsinkiin sijoittumisessa.¹³²

Kaavoitusprosessin hitaus ja isojen maa-alueiden puuttuminen on yksi pullonkaula, koska tuotannollisille tiloille on niukasti tiloja. Tämä koskee yhtä lailla kotimaisiakin

¹²⁵ VTV 2017, 32.

¹²⁶ <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000005394524.html> Luettu 7.12.2018.

¹²⁷ Tarkastuslautakunnan 1. toimikunnan arviointikäynnillä kaupunginkansliaan 23.11.2018 saadut tiedot.

¹²⁸ Tarkastuslautakunnan 1. toimikunnan arviointikäynnillä kaupunginkansliaan 23.11.2018 saadut tiedot.

¹²⁹ <https://www.espoo.fi/download/noname/%7BD2192649-32C3-4E01-8EB1-7CA033DC1945%7D/98258> Espoo-tarina luettu 7.12.2018.

¹³⁰ Pormestarin päätös 1.2.2019 § 23.

¹³¹ Tarkastuslautakunnan 1. toimikunnan arviointikäynnillä kaupunginkansliaan 23.11.2018 saadut tiedot.

¹³² Tapaaminen elinkeino-osastolla 24.1.2019.

ARVIOINTIMUISTIO 21.2.2019

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2018 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

yrietyksiä, kuten tarkastuslautakunnan arviointikertomuksessa 2017 tuotiin esille tode-
ten, että suuria teolliseen toimintaan soveltuvia tontteja ei ole tarjota ennen kuin Ös-
tersundomin kaavoitus etenee.¹³³ Elinkeino-osaston mukaan on tapauksia, joissa
Helsinki on menettänyt kansainvälisen investoinnin, kun investointi olisi tarvinnut tuo-
tannolliseen toimintaan ison tontin, jollaista Helsingillä ei ole tarjota.¹³⁴

Helsinki on suhteellisen tiiviisti rakennettu ja uusia suuria teollisuustontteja on vaikea
osoittaa muun muassa niiden edellyttämien ominaisuuksien (koko, liikenneyhteydet)
ja mahdollisten ympäristövaikutusten takia. Lähes kaikki käyttöön otettavissa olevat
ko. tontit on joko vuokrattu tai varattu. Myös kaupungin maankäytölle asettamat ta-
voitteet ja prioriteetit asuntotuotannon tavoitteiden saavuttamiseksi vaikuttavat sa-
mansuuntaisesti. Kaupungilla ei ole tarjota tontteja tai toimitiloja suurelle osalle niitä
tarvitsevista yrityksistä, mikä vaikeuttaa ulkomaisten sijoitusten houkuttelua. Vaikeus
löytää yleisesti teollisuustontteja ja erityisesti hyvin suuria tontteja koskee luonnolli-
sesti sekä ulkomaisia että kotimaisia yrityksiä.¹³⁵

Mahdollistaakseen yritysten sijoittumista ylipäättään pääkaupunkiseudulle kaupunki
on vuoden 2019 alussa käynnistänyt yhteistyön KUUMA-seudun kuntien
kanssa. Niissä tilanteissa, joissa Helsinki ei pysty tarjoamaan riittävän suuria teolli-
suustontteja yrityksille, kyselyt voidaan ohjata koordinoitusti KUUMA-seudun liikelai-
toksen kautta muihin kuntiin. Näin pyritään edesauttamaan, että Helsinkiin tai Helsin-
gin metropolialueelle sijoittumista suunnittelevat yritykset on mahdollista saada Suo-
meen, vaikka sijoittuminen Helsinkiin ei onnistuisikaan.¹³⁶

2.4.3. Osaajien sijoittumisessa on monia esteitä

Tämä arviointi käsittelee ensisijaisesti kansainvälisten osaajien houkuttelua, mutta
olennaista on myös se, miten maahantulo sujuu, miten osaajat otetaan vastaan ja
miten he viihtyvät Suomessa ja integroituvat yhteiskuntaan. Kuvio 12 kuvaa tämän
kokonaisuuden toimijoita, eli ekosysteemiä, johon kuuluu monia muitakin toimijoita
kuin kaupunki.

¹³³ Tarkastuslautakunnan arviointikertomus 2017, 47.

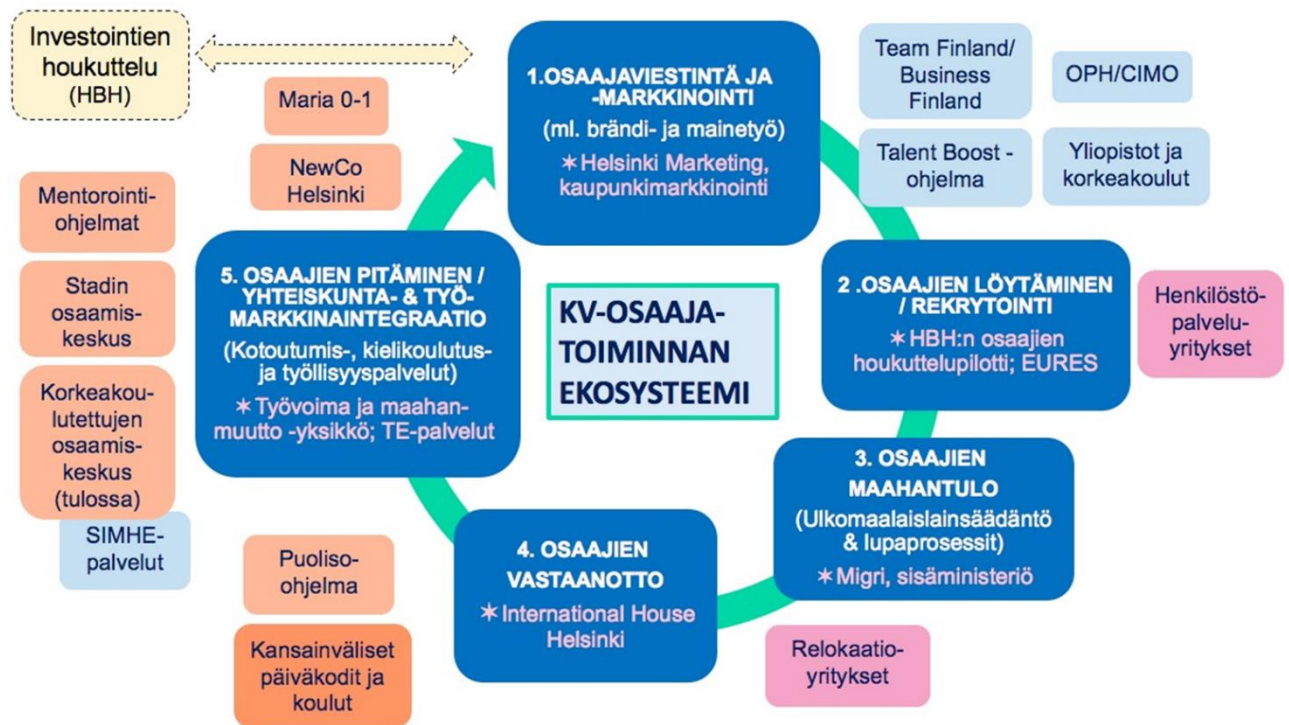
¹³⁴ Tapaaminen elinkeino-osastolla 24.1.2019.

¹³⁵ Sähköpostitse saatu täsmennys elinkeino-osastolta 4.2.2019.

¹³⁶ Sähköpostitse saatu täsmennys elinkeino-osastolta 4.2.2019.

ARVIOINTIMUISTIO 21.2.2019

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2018 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Kuvio 12 Kansainvälisten osaajien houkutteluun, asettautumiseen ja maassa pitämiseen liittyvä ekosysteemi. Lähde: kaupunginkanslia¹³⁷

Kaupunginkanslian elinkeino-osaston mukaan yksi tekijä, joka vaikeuttaa yllä kuvattun kuvion mukaista kansainvälisiin osaajiin liittyvää toimintaa, on se, että toiminta on resursoitu niukasti ja projektiluontoisesti.¹³⁸ Osaajien houkutteluun liittyvään työhön ei ole kaupungilla kohdennettu erillistä henkilöresurssia, vaan työtä tehdään lähinnä muun toimen ohella.¹³⁹ Osaajien houkuttelu on kuitenkin osa monen elinkeino-osaston asiantuntijan ja päällikön työnkuvaa, joten houkutteluun käytetään paljon työpanosta. Elinkeinojohtajan mukaan työllisyysasioiden hoitamisessa painottui pitkään työttömyyden hoito, ja nyt kun työllisyystilanne on parantunut, osaajien houkutteluun on käytettävissä paremmin voimavaroja.¹⁴⁰

Tällä hetkellä ainoastaan Helsinki Business Hubin pilottihankkeessa, joka kestää yhdeksän kuukautta, on erillinen henkilöresurssi hankkeeseen. International House Helsinki, joka tarjoaa osaajien alueelle asettautumista tukevia palveluita, toimii myös määräaikaaisella projektihenkilöstöllä ja -rahoituksella.¹⁴¹ Resurssien suhteen tilanne paranee, jos luvussa 2.2.4 mainittu laajempi hanke käynnistyy suunnitellusti toukuussa 2019.

¹³⁷ Tarkastuslautakunnan 1. toimikunnan arviointikäynnillä kaupunginkansliaan 23.11.2018 esitetty dia.

¹³⁸ Tarkastuslautakunnan 1. toimikunnan arviointikäynnillä kaupunginkansliaan 23.11.2018 esitetyt diat.

¹³⁹ Sähköpostitse saadut tiedot kaupunginkansliasta, projektipäällikkö 9.1.2019.

¹⁴⁰ Tapaaminen elinkeino-osastolla 24.1.2019.

¹⁴¹ Sähköpostitse saadut tiedot kaupunginkansliasta, projektipäällikkö 9.1.2019.

ARVIOINTIMUISTIO 21.2.2019

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2018 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Osaajien houkuttelun eri osa-alueisiin vaikuttuvia tekijöitä on lukuisia, ja niitä on kuvattu taulukossa 8 siinä muodossa kuin elinkeino-osasto ne esitti tarkastuslautakunnan arviointikäynnillä kaupunginkansliaan 23.11.2018. Toimikunnan pyynnön mukaisesti taulukko sisältää myös näkemyksen siitä, mitä kaupunki voisi tehdä esteiden poistamiseksi.

Taulukko 8 Tekijöitä, jotka vaikeuttavat kansainvälisten osaajien Helsinkiin sijoittumista, ja kaupungin rooli esteiden poistamisessa¹⁴²

HELSINGIN KAUPUNGIN KV-OSAAJATOIMINTAA VAIKEUTTAVIA YLEISIÄ TEKIJÖITÄ	KAUPUNGIN ROOLI ESTEIDEN POISTAMISESSA
Toiminnan niukka resursointi ja projektiluonteisuus	Turvataan kv-osaajatoiminnan riittävä resursointi toiminnan vaikuttavuuden lisäämiseksi ja jatkuvuuden mahdollistamiseksi.
KV-OSAAJIEN HELSINKIIN ASETTAUTUMISTA VAIKEUTTAVIA TEKIJÖITÄ	KAUPUNGIN ROOLI ESTEIDEN POISTAMISESSA
Englanninkielisten palveluiden vähäisyys	
-englanninkielinen viestintä	Lisätään kaupungin englanninkielistä (ulkoista) viestintää
-englanninkieliset päivähoito- ja koulupaikat	Turvataan englanninkielisten päivähoito- ja koulupaikkojen riittävä saatavuus.
-asuntomahdollisuudet	Varmistetaan englanninkielisen asuntoneuvonnan saatavuus.
Kv-osaajien mukana muuttavien perheenjäsenten heikko yhteiskuntaan ja/tai työelämään integroituminen	Tuetaan kv-osaajien puolisojen ja perheenjäsenten sosiaalista ja ammatillista verkostoitumista (esim. puoliso-ohjelmilla).
Pankkitilin avaamiseen ja käyttöön liittyvät vaikeudet (käytäntöjen epäyhtenäisyys, tunnistautumiseen ja verkko-pankkitunnusten hankkimiseen liittyvät vaikeudet, jne.)	Vaikutetaan Finanssivalvontaan pankkitilin avaamiseen ja käyttöön liittyvien käytäntöjen sujuvoittamiseksi ja yhdenmukaistamiseksi. Turvataan neuvonnan riittävä saatavuus ongelmatilanteissa.
Oleskelulupaprosesseihin liittyvä byrokratia	Vaikutetaan maahantuloa säätelevän lainsäädännön ja lupakäsittelyprosessien uudistamiseen (Migri/sisäministeriö) osaajien houkuttelutyötä paremmin tukiksi.
KV-OSAAJIEN HELSINKIIN TYÖLLISTYmistä VAIKEUTTAVIA TEKIJÖITÄ	KAUPUNGIN ROOLI ESTEIDEN POISTAMISESSA
Ulkomailla hankitun osaamisen tunnistamiseen, tunnustamiseen ja täydentämiseen liittyvät vaikeudet	Kehitetään kansainvälisen osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen käytäntöjä sekä lisätään täydennyskoulutusmahdollisuuksia yhteistyössä valtion ja alueen oppilaitosten kanssa.

¹⁴² Tarkastuslautakunnan 1. toimikunnan arviointikäynnillä kaupunginkansliaan 23.11.2018 esitetyt diat.

Puutteellinen suomen/ruotsin kielen taito; työnantajien korkeat kielitaitovaatimukset	Mahdollistetaan työn ohessa tapahtuva suomen/ruotsin kielen oppiminen esim. kielikoulutustarjontaan vaikuttamalla. Tarjotaan yrityksille ja työnantajille tukea ja kannustimia kv-osaajien rekrytointiin heikommalla kielitaidolla.
Ammatillisten verkostojen puute	Kehitetään kv-osaajien sosiaalista ja ammatillista verkostoitumista tukevia palveluita (esim. mentorointiohjelmia).
Suomessa hankitun työkokemuksen (yli)korostunut merkitys työllistymisessä ja myöhemmässä urakehityksessä	Kehitetään kv-osaajien työmarkkinoille kiinnittymistä helpottavia palveluita sekä vaikutetaan kv-tutkinto-opiskelijoiden opintojen aikaisten harjoittelupaikkojen saatavuuteen yhteistyössä valtion, korkeakoulujen ja elinkeinoelämän kanssa.
KV-OSAAJIEN HELSINKIIN HOUKUTTELUA VAIKEUTTAVIA MAATASOISIA TEKIJÖITÄ	KAUPUNGIN ROOLI ESTEIDEN POISTAMISESSA
Epäsuotuisa ilmasto	
Alhainen palkkataso/heikko ostovoima	
Korkea verotus	
Suomen heikohko tunnettuus kansainvälisesti	Vahvistetaan Suomen/Helsingin brändi- ja mainetyötä ja kv-markkinointia sekä jalkaudutaan osaajien houkuttelutyön kannalta tärkeiksi tunnistettuihin tapahtumiin ja kohdemarkkinoille.
Mielikuva yhteiskunnan sulkeutuneisuudesta	Vahvistetaan Suomen/Helsingin kansainvälistymiskehitystä ja avoimuutta esim. kampanjoilla sekä kv-osaajien yhteiskunnallista osallisuutta lisäämällä.

ARVIOINTIMUISTIO 21.2.2019

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2018 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Yksi kaupungin toimin rajallisesti vaikutettava asia ovat suomalaisten asenteet ja varovaisuus solmia sosiaalisia ja ammatillisia suhteita ulkomaalaisten kanssa. Vuonna 2012 pääkaupunkiseudulla toteutetussa kyselyssä havaittiin, että ulkomaalaisten asukkaiden sopeutumista vaikeuttavat paikallisten verkostojen ja sosiaalisten tapahtumien puute sekä heikko tunne paikalliseen yhteiskuntaan kuulumisesta.¹⁴³ Työ- ja elinkeinoministeriön koordinoimassa Talent Boost -hankkeessa on arvioitu, että Suomi menettää kansainvälisiä osaajia muihin maihin, koska suomalaiset työmarkkinat, ammatilliset verkostot ja bisnesekosysteemit ovat yhä liian sisänpäin lämpiviä.¹⁴⁴ VTV:n tarkastuskertomuksen mukaan ”Asenteet ulkomaalaisia kohtaan vaikuttavat siihen, saako maa houkutelua talenttia. On tärkeää, että kantaväestön ja maahanmuuttajien välille syntyy sosiaalisia siteitä ja verkostoja.”¹⁴⁵

3. JOHTOPÄÄTÖKSET

Arvioinnin pääkysymyksenä oli, miten hyvin Helsinki on onnistunut ulkomaisten investointien, yritysten ja osaajien houkuttelussa. Helsinki on onnistunut erityisen hyvin suorien ulkomaisten investointien houkuttelussa. Helsingin seutu kykenee myös houkuttelemaan kasvupääomaa varhaisen vaiheen yrityksiin. Ulkomaalaisomisteisia yrityksiä on syntynyt Helsinkiin vuosi vuodelta hieman entistä enemmän. Osaajien houkuttelussa Helsinki ei vielä ole edistynyt niin hyvin kuin investointien houkuttelussa. Vuonna 2019 käynnistytävä laaja projekti on ensimmäinen suurempi panostus osaajien houkutteluun.

Arvioinnissa tarkasteltiin tilastojen lisäksi sitä, onko kaupunki toteuttanut strategioidensa mukaisia toimenpiteitä investointien, yritysten ja osaajien houkuttelemiseksi. Vuosien 2013–2016 strategiaohjelman toimenpiteiden tarkastelu osoitti, että kaikki viisi toimenpidettä ovat toteutuneet. Elinkeino-yhteistyötä on edistetty Aasian suuntaan, ja Helsinkiin on onnistuttu houkuttelemaan lisää investointeja Aasiasta. Kansainvälisten korkeakouluopiskelijoiden asettautumista Helsinkiin on edistetty ja kaupunki on osallistunut työelämäyhteyksien avaamiseen yhteistyöhankkeissa. Merkittävimpänä toimenpiteenä on ollut International House Helsinki -palvelu (IHH), jota kaupunki on kehittänyt yhdessä yhteistyökumppaneiden kanssa. IHH:n toiminnan tavoitteena on sujuvoittaa kansainvälisten osaajien alueelle asettautumista sekä nopeuttaa työmarkkinoille siirtymistä. IHH on sujuvoittanut ulkomaisen työntekijän asettautumisprosessia esimerkiksi siten, että henkilötunnuksen saaminen maistraatista on nopeutunut noin kahdella viikolla.

Kaupunkistrategian 2017–2021 toteuttaminen on myös käynnistynyt hyvin niiden toimenpiteiden osalta, jotka liittyvät ulkomaisten investointien, yritysten tai osaajien

¹⁴³ Chang 2014.

¹⁴⁴ <https://tem.fi/kysymyksiä-ja-vastauksia-talent-boostista> Luettu 21.12.2018.

¹⁴⁵ VTV 2017, 50.

ARVIOINTIMUISTIO 21.2.2019

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2018 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

houkutteluun. Maria 01 on jo nyt Pohjois-Euroopan suurin kasvuyrityskampus. Kaupunki on osallistunut Meilahden kampuksen aseman vahvistamiseen vuosina 2015–2018 ja kehittämistyö jatkuu toisessa vaiheessa vuosina 2019–2021. Työperäisen maahanmuuton kasvattamiseksi on käynnissä hankkeita. Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala on laatinut suunnitelmat englanninkielisen koulutuksen ja varhaiskasvatuksen paikkamäärän kaksinkertaistamiseksi. Lisäksi uudistunut My Helsinki -sivusto valmistuu helmikuussa 2019 ottaen entistä paremmin huomioon ulkomaisten osaa- jien houkuttelun.

Arvioinnissa selvitettiin myös, mitä esteitä ulkomaisten investointien, yritysten ja osaa- jien sijoittumisessa Helsinkiin on, ja miten kaupunki voisi vaikuttaa esteiden poistamiseen. Yhteinen nimittäjä ulkomaisten investointien, yritysten ja osaa- jien hou- kuttelussa on kaupungin tunnettuus. Helsinki on pyrkinyt markkinointiaan uudista- malla laaja-alaiseen kaupunkimarkkinointiin. Samaan aikaan seudullisesti markkinoi- daan Helsingin seutua sekä Greater Helsinki -brändillä Helsinki Business Hubin toi- mesta että kukin kaupunki omalla brändillään. Markkinoinnin tehoa ja Helsingin seu- dun tunnettuutta heikentää markkinoinnin hajanaisuus ja kaupunkien välinen kilpailu kansainvälisestä huomiosta. Ulkomaisten yritysten, osaa- jien ja sijoittajien näkökul- masta on vain yksi pääkaupunkiseutu kuntarajoista riippumatta.

Erityisesti yritysten ja osaa- jien sijoittumista ja asettautumista Helsinkiin vaikeuttaa englanninkielisten palvelujen puute. Pormestarin asettama työryhmä selvittää parai- kaa englanninkielisten palvelujen kehittämistä. Selvitystyö on tärkeä, jotta tiedetään, missä palveluissa asiointi tai palvelun saaminen englannin kielellä tällä hetkellä on- nistuu ja missä palveluissa on kehittämisen tarvetta. Lisäksi on tarpeen, että kaupun- gin toiminnasta, palveluista ja ohjeista on helposti saatavilla ajantasaista tietoa eng- lanniksi.

Monet investointien, yritysten ja osaa- jien houkutteluun liittyvät esteet ovat valtakun- nallisia, valtion toimenpiteitä vaativia asioita. Helsinki on pyrkinyt vaikuttamaan val- tion tai muiden tarvittavien toimijoiden suuntaan esteiden poistamiseksi. Yksi Helsin- gin omista haasteista on suurten teollisuustonttien puute, joka helpottuu vasta Öster- sundomin kaavoituksen etenemisen myötä.

ARVIOINTIMUISTIO 21.2.2019

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2018 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

4. TOIMENPIDE-ESITYS JA LISÄTIEDOT

Tarkastuslautakunnan 1. toimikunta hyväksyy muistion ja esittää, että aiheesta laaditaan arviointikertomuksen tekstiluonnos.

Arviointia koskevia lisätietoja antaa arviointipäällikkö Minna Tiili, puhelin 09 310 36545.

Minna Tiili

Jakelu Tarkastuslautakunnan 1. toimikunta

ARVIOINTIMUISTIO 21.2.2019

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2018 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

LÄHTEET

Arviointikäynnit ja haastattelut

Tarkastuslautakunnan 1. jaoston arviointikäynti kaupunginkansliaan 23.11.2018. Elinkeino-osastolta asioita esittelivät elinkeinojohtaja ja yksikön päällikkö, innovaatiot ja uudet kokeilut. Elinkeino-osaston asiantuntijoiden lisäksi tietoja esitystä varten toimitti Helsinki Business Hub Ltd Oy.

Helsinki Business Hub Ltd:n Oy:n johtoryhmän tapaaminen muistioloennoksen johdosta 11.1.2019, läsnä toimitusjohtaja, markkinointi- ja viestintäjohtaja, invest in -toiminnan johtaja ja kehitysjohtaja (business platform development)

Elinkeinojohtajan ja Innovaatiot ja uudet kokeilut -yksikön päällikön tapaaminen kaupunginkansliassa muistioloennoksen johdosta 24.1.2019

Sähköpostitiedustelut ja puhelinkeskustelut

Elinkeino-osaston kokoamat kirjalliset vastaukset toimitettu sähköpostitse 23.10.2018. Elinkeino-osaston asiantuntijoiden lisäksi vastauksia ovat toimittaneet Helsinki Marketing Oy Ltd ja Helsinki Business Hub Ltd Oy.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan kirjalliset vastaukset toimitettu sähköpostitse 29.10.2018

Lisätiedustelut:

Elinkeino-osaston kokoamat täsmennykset 4.2.2019 sähköposti.

Yksikön päällikkö, kaupunginkanslia 22.1.2019 sähköposti

Helsinki Business Hub, markkinointi- ja viestintäjohtaja 18.1.2019 sähköposti.

Helsinki Business Hub, toimitusjohtaja 16.1. ja 21.2.2019 sähköposti.

Helsingin markkinointi Oy, toimitusjohtaja 15.1.2019 sähköposti ja puhelinkeskustelu

Elinkeinojohtaja, kaupunginkanslia 9.1.2019

Projektipäällikkö, kaupunginkanslian elinkeino-osasto 9.1.2019

Senior advisor, kaupunginkanslian elinkeino-osasto 8.1.2019

Päätoimittaja, Helsinki Marketing Oy 3.1.2019 ja 30.1.2019

ARVIOINTIMUISTIO 21.2.2019

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2018 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Yksikön päällikkö, kaupunginkanslian elinkeino-osasto 19. ja 20.12.2018

Varhaiskasvatuksen asiantuntija, kasvatuksen ja koulutuksen toimiala 1.11.2018

Muut lähteet:

Chang C. 2014. Kuinka pitää kansainväliset osaajat Uudellamaalla. Helsingin seudun suunnat 1/2014.

EY 2018. Onward and Upward. EY Attractiveness Program. Nordics. August 2018.

Kaupunginkanslia 2018a. Katsaus maahanmuuttoasioihin ja tilastoihin Helsingissä. Kaupunginhallituksen elinkeinojaosto 10.12.2018. Kaupunginkanslia, elinkeino-osasto, maahanmuutto- ja työllisyysasiat.

Kaupunginkanslia 2018b. Katsaus maahanmuuttoasioihin ja tilastoihin Helsingissä. Kaupunginhallituksen elinkeinojaosto 15.1.2018. Kaupunginkanslia, elinkeino-osasto, maahanmuutto- ja työllisyysasiat –yksikkö, maahanmuutto-tiimi 2017.

Rilla N., Oksanen J., Raunio M., Deschryvere M. ja van der Have R. Kansainväliset osaajat innovaatiotalouden voimavarana. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta. Policy Brief 1/2018.

Tarkastuslautakunnan arviointikertomus 2016. Helsingin kaupunki, tarkastuslautakunta.

Tarkastuslautakunnan arviointikertomus 2017. Helsingin kaupunki, tarkastuslautakunta.

Tarkastusviraston arviointimuistio 2017. Suomen yritysmyönteisin kaupunki –tavoitteen toteuttaminen. Minna Tiili ja Vilma Lamminpää.

VTV 2017. Yritysten investointien edistäminen. Kokonaisarviointi. Valtiontalouden tarkastusviraston tuloksellisuustarkastus, tarkastuskertomukset 3/2017.

ARVIOINTIMUISTIO 21.2.2019

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2018 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

LIITTEET

Liite 1 Arvioinnin toteuttamissuunnitelma

Arviointiaihe		
Ulkomaisten investointien, yritysten ja osajien houkuttelu		
Suunnitelman laatija Minna Tiili ja Vilma Lamminpää		Pvm 17.5.2018
Arvioinnin ohjausryhmä Tarkastuslautakunnan 1. toimikunta		
Aloittamisaika 6/2018	Valmistumisaika 12/2018	Vastaava valmistelija, muut valmistelijat Minna Tiili ja Vilma Lamminpää
Arviointiaiheen tausta		
Kaupunkistrategiassa 2017–2021 ”Helsingin tavoitteena on olla Euroopan kiehtovimpia sijaintipaikkoja uutta luovalle startup-toiminnalle ja houkuttelevin osaamiskeskittymä yrityksille ja yksilöille, jotka haluavat tehdä maailmasta paremman paikan.” Tähän liittyen strategian mukaan jatketaan Maria 01 -alueen kehittämistä Pohjois-Euroopan suurimmaksi kasvuyrityskampukseksi ja vahvistetaan Meilahden kampuksen asemaa kansainvälisesti merkittävänä terveysalan innovaatio- ja liiketoimintaympäristönä. Strategiassa kansainvälisyys on arvo sinänsä, mutta myös elinkeinopolitiikan keskeinen tavoite. Strategian mukaan ”Helsingin kasvu luo mahdollisuuksia uusien työpaikkojen synnylle. Viihtyisä kaupunki, jonka asukkaat ovat korkeasti koulutettuja, houkuttelee ulkomaisia yrityksiä, investointeja ja matkailijoita. Helsingin vetovoiman vahvistaminen edellyttää kaupungin määrätietoista kansainvälistämistä. Työperäistä maahanmuuttoa ja sen osuutta kokonaisuudessaan pyritään kasvattamaan. Korkeatasoinen koulutus on kansainvälisille osaajille tärkeä syy valita Helsinki asuinpaikakseen.” Tähän liittyen strategiassa linjataan myös, että englanninkielisen koulutuksen ja varhaiskasvatuksen paikkamäärä kaksinkertaistetaan. Edellisellä strategiakaudella oli tavoitteena kehittää kaupunkimarkkinointia kokonaisuutena, joka sisältää myös investointien ja osajien houkuttelemiseksi tehtävän markkinoinnin. Kaupunginhallitus päätti 23.5.2016 Helsingin kaupungin markkinointistrategisista linjauksista vuosille 2016-2020. Elinkeinomarkkinoinnin tavoitteeksi asetettiin muun muassa ”saavuttaa asema Pohjoismaiden parhaana startup- ja kasvuyrittäjyyden keskittymänä sekä Euroopan yritysmyönteisimpänä pääkaupunkina 2020” ja ”houkutella Helsinkiin uutta liiketoimintaa, erityisesti avaintoimialojen yrityksiä ja osaajia”. Investointien houkuttelun osalta aiemmassa strategiaohjelmassa 2013–2016 oli tavoitteena houkutella lisää investointeja erityisesti Aasiasta. Strategiaohjelman osiossa ”Osaavien ih-		

ARVIOINTIMUISTIO 21.2.2019

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2018 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

misten kaupunki” asetettiin tavoitteeksi, että kansainvälisen osaamisen hyödyntäminen lisääntyy Helsingin kilpailukyvyyn rakentamisessa. Tavoitteena oli myös vahvistaa Helsingin kaupungin ja yliopistojen välistä yhteistyötä. Tähän liittyi kolme toimenpidettä.

Investointien houkuttelussa keskeinen toimija on Helsinki Business Hub Ltd Oy (HBH), josta Helsingin kaupunki omistaa 45 prosenttia. Muut omistajat ovat Espoo, Vantaa, Kauniainen ja Uudenmaan liitto. Startup-yritysten näkökulmasta keskeinen toimija on Startup Maria Oy, eli Maria 01 -alue. Kaupunginkanslian yrityspalvelujen NewCo tarjoaa esimerkiksi ”soft landing” eli asettautumispalvelua startup-yrityksille.

Joulukuussa 2017 aloitti toimintansa International House Helsinki (IHH), johon on koottu maahanmuuton alkuvaiheen kannalta keskeiset lupa- ja viranomaispalvelut saman katon alle. Strategiaohjelman 2013-2016 loppuseurannan mukaan palvelulla tuetaan kansainvälisten osaajien ja heidän perheenjäsentensä asettautumista sekä nopeampia siirtymiä työelämään, erityisesti yrityksiin. IHH-palvelualusta palvelee myös kansainvälisten osaajien rekrytoinnista kiinnostuneita yrityksiä ja työnantajia.

Tuloksellisuusnäkökulmat

Arvioinnissa tarkastellaan erityisesti toiminnan vaikutuksia. Toiminnan kustannuksia tarkastellaan, mikäli kustannustietoja on saatavilla.

Arviointi koko kunnan toiminnan laajuudessa

Arvioinnissa huomioidaan emokaupungin lisäksi edellä mainittujen osakkuusyhteisöjen toiminta sekä kuntien ja valtion yhteinen International House Helsinki -palvelu, jota Helsingin kaupunki koordinoi käynnissä olevassa pilottivaiheessa.

Aiheeseen liittyvien suositusten jälkiseuranta

Aiheeseen liittyviä suosituksia ei ole annettu ainakaan viimeisen viiden vuoden aikana.

Arviointikysymykset ja -aineisto

Arvioinnin pääkysymys on, miten hyvin Helsinki on onnistunut ulkomaisten investointien, yritysten ja osaajien houkuttelussa.

Osakysymykset ovat:

1. Onko kaupunki toteuttanut strategioidensa mukaisia toimenpiteitä investointien, yritysten ja osaajien houkuttelemiseksi?
2. Miten hyvin Helsinki on onnistunut ulkomaisten investointien houkuttelussa?
3. Miten hyvin Helsinki on onnistunut ulkomaisten yritysten houkuttelussa?
4. Miten hyvin Helsinki on onnistunut ulkomaisten osaajien houkuttelussa?

Lisäksi selvitetään, mitä esteitä ulkomaisten investointien, yritysten ja osaajien sijoittumisessa Helsinkiin on, ja miten kaupunki voisi vaikuttaa esteiden poistamiseen.

Osakysymyksen 1. osalta aineistona ovat kirjallinen materiaali, tiedustelut ja haastattelut. Haastatteluja tehdään kaupunginkansliassa ja mahdollisesti osakkuusyhtiöissä. Osakysymyksiin 2.-4. vastaamiseksi käytetään tilastoja ja Helsingin sijoitusta kuvaavia mittauksia. Esteisiin liittyvän kysymyksen osalta hyödynnetään tutkimuksia ja selvityksiä, haastatteluja ja mahdollisia tiedusteluja tahoille, joilla on tietoa asiasta.

ARVIOINTIMUISTIO 21.2.2019

Julkinen tarkastuslautakunnan annettua arviointikertomuksen vuodelta 2018 (Julkl 6 § 1 mom 6 ja 8 kohdat)

Osakysymyksen 1. tarkastelun kohteena olevat toimenpiteet ovat:

Strategiaohjelmasta 2013-2016

- Elinkeinoyhteistyötä edistetään Aasian suuntaan ja Helsinkiin houkutellaan lisää investointeja Aasiasta.¹⁴⁶
- Edistetään yhdessä yliopistojen, korkeakoulujen ja elinkeinoelämän kanssa kansainvälisten korkeakouluopiskelijoiden asettautumista Helsinkiin sekä heidän mahdollisuuksiinsa työllistyä erityisesti yrityksiin.
- Osallistutaan työelämäyhteyksien avaamiseen Suomessa olevia osaajien ja kansainvälistä osaamista tarvitsevien yritysten yhteistyöhankkeissa.
- Kehitetään ulkomaalaisille työntekijöille ja heidän perheilleen suunnattuja asettautumispalveluja käyttäjälähtöisesti.

Markkinointistrategiasta 2016-2020

- Kansainvälisille osaajille tulee rakentaa ja konseptoida entistä parempia palveluita, jotka tukevat ja nopeuttavat työllistymistä ja integroitumista Helsinkiin. Osaajien houkuttelu vaatii räätälöityä markkinoinnin konseptointia.

Kaupunkistrategiasta 2017-2021

- Jatketaan Maria 01 -alueen kehittämistä Pohjois-Euroopan suurimmaksi kasvuyrityskampukseksi.
- Vahvistetaan Meilahden kampuksen asemaa kansainvälisesti merkittävänä terveysalan innovaatio- ja liiketoimintaympäristönä.
- Työperäistä maahanmuuttoa ja sen osuutta kokonaismaahanmuutossa pyritään kasvattamaan.
- Englanninkielisen koulutuksen ja varhaiskasvatuksen paikkamäärä kaksinkertaistetaan.

Rajaukset

Arviointi käsittelee elinkeinomarkkinointia. Matkailumarkkinointi ei sisälly arvioinnin piiriin. Kaupunkimarkkinointia kokonaisuutena arvioitiin vuoden 2016 arviointikertomuksessa.

¹⁴⁶ Strategiaohjelmassa sanamuoto oli "lisää matkailijoita ja investointeja". Matkailun kehitystä arvioitiin vuoden 2016 arviointikertomuksessa.